

Suomalainen hevonen

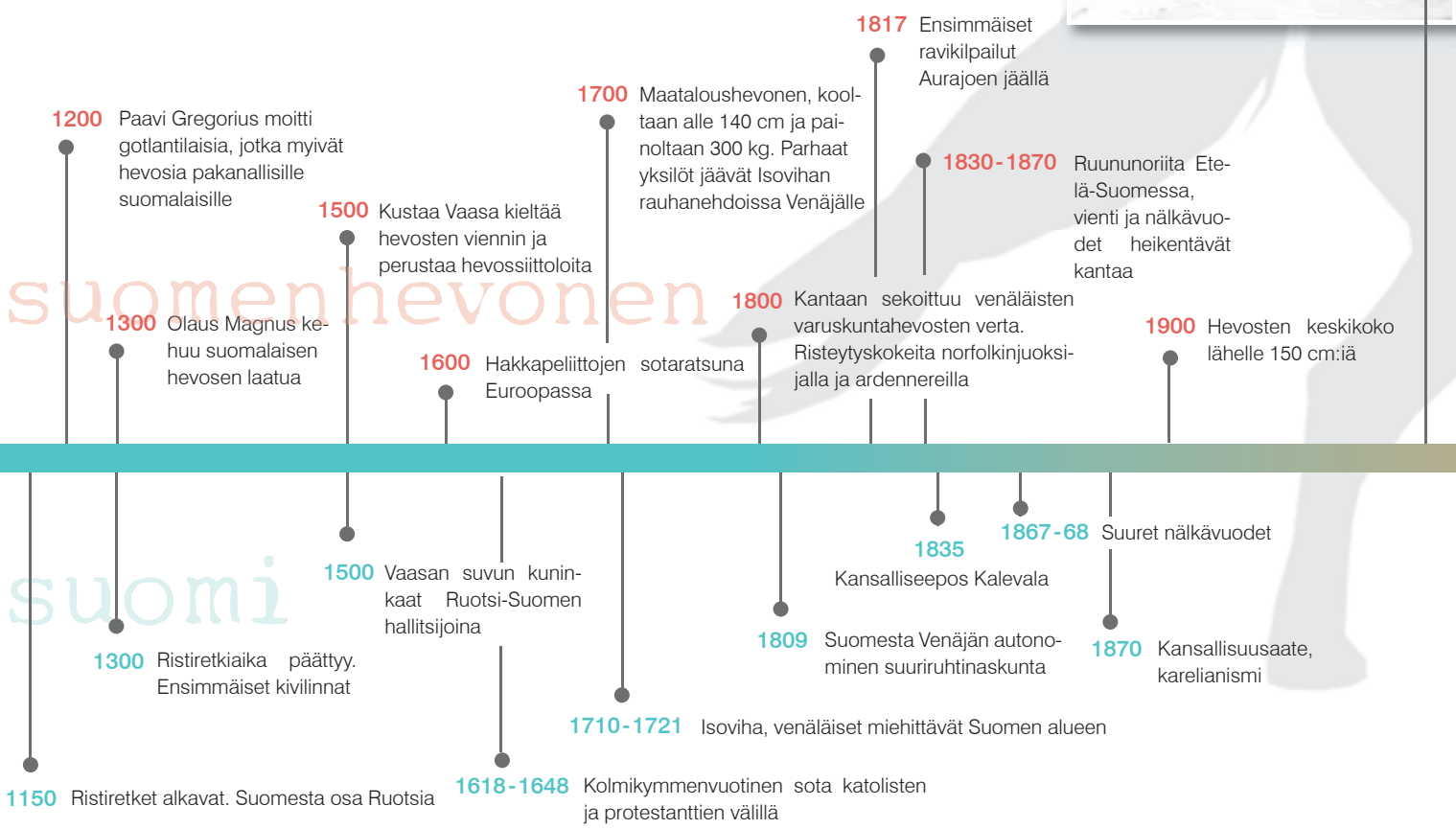
Suomalaisten käyttämä, pienikokoinen ja vireä maatiaishevonen on kulkenut kansamme mukana vuosisadasta toiseen. Alun perin hevoset valikoituivat kyydin- ja kuormanajoon tarkoituksensa mukaan: nopeat ja sitkeät yksilöt, joilla oli hyvä rehunkäyttökyky, pärjäivät oloissamme

parhaiten. Varsinaisesta suomenhevosesta voidaan kuitenkin puhua vasta vuodesta 1907 alkaen. Sitä ennen hevosten polveutuminen oli epäselvää, sillä hevosia laidunnettiin suurilla yhteislaitumilla eikä niistä pidetty yhtenäistä rekisteriä.

© Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo

suomenhevonen

Alkusanat

Suomenhevonen on maamme ainoa alkuperäinen hevosrotu. Pohjoisen vaikeakulkuisilla teillä ja metsälaitumilla siitä on vuosisatojen kuluessa kehittynyt ihmiselle varmajalkainen kumppani, jonka kanssa on turvallista tehdä työtä ja harrastaa.

Yhteiset työpäivät pelloilla ja metsissä sekä myöhemmin harrastuskentillä ovat nostaneet suomenhevosen saunan ja sisun rinnalle, yhdeksi suomalaisuuden tärkeäksi tunnusmerkiksi. Hevosestamme löytyy sekä alkukantaista, villiä voimaa että rauhallista päättäväisyyttä - ominaisuuksia, joista suomalaisen on helppo tunnistaa itsensä.

Suomenhevosen arvostuksen säilyminen ei kuitenkaan aina ole ollut selvä asia. Teol-

listumisen ja maailmankaupan vilkastumisen myötä sen puolesta on pitänyt taistella rajusti. 1950 -luvulla yli 400 000:een yltänyt hevostäärä romahti parissa vuosikymmenessä jopa alle 15 000:een. Vaikeinakin vuosina suomenhevosilla ajettavat Kuningusravit pysyivät Suomen suurimpana hevosurheilutapahtumana.

Kolmannelle vuosikymmenelle tultaessa suomenhevosen ympärille on muodostunut tiivis yhdistysten ja yksityisten ihmisten tukiverkko. Sen ansiosta raviurheiluun on perustettu nuorekkaan julkisuuskuvan omaavia, palkintosummaltaan merkittäviä kilpailuja kuten Olympiaravit, ratsupuolelle kehitetty oma kasvattajakilpailunsa ja työhe-

vosille enemmän tekniikkaan kuin voimaan perustuvia uusia kilpailumuotoja. Samalla suomenhevosharrastajien määrä on kääntynyt ilahduttavasti nousuun.

Nykyisin lähes 20 000:een yltävän suomenhevostuotannon tulevaisuuden turvaaminen on kaikkien suomenhevosjärjestöjen päämäärä. Mielenkiintoisen ja velvoittavan tehtävän toteuttajiksi tarvitaan jatkuvasti uusia ihmisiä, joita yhdistää oman hevosrotumme monipuolisuuden ja itsenäisyyden kunnioitus. Tämän oppaan tarkoitus on auttaa heidät työnsä alkuun.

Tervetuloa suomenhevosen, yhteisen ystävämme maailmaan!

© Palomuseo

1907 Suomenhevosen kantakirja avataan

1910 Suomenhevosten määrä ylittää 200 000

1924 Kuningusravit alkavat

1917 Itsenäisyysjulistus

1929-34 Suuri lama

1907 Ensimmäiset eduskuntavaalit

1939-45 Suomenhevonen sotahevosena

1950 Suomenhevosia noin 400 000

1939-45 Talvi- ja jatkosota

1970 Kanta on pudonnut 15 000:een, koska työhevosten tarve maataloilta on romahtanut. Ratsu- ja pienhevostuotanto perustetaan

© Hevosurheilu

1960 Väestö muuttaa maalta kaupunkeihin, maatalous koneellistuu

1946-56 Jälleenrakennuksen ja sotakorvausten aika

1973 Öljykriisi, taloudellinen lama

2000 Suomenhevosen keskikokorokous 156 cm ja -paino 550 kg

1995 Suomenhevoselle asema EU:n alkuperäisrotuna

1990 Pankkikriisi, jonka laskua maksetaan koko 90 -luku

2002 EU:n yhteinen valuutta euro

2005 Suomenhevosia on lähes 20 000. Lukumäärä on loivassa nousussa

2007 Suomenhevosen juhlavuosi

1995 Suomi Euroopan Unioniin

2011 Turku Euroopan kulttuuripääkaupunkina

- 5** Kilpailukykyinen alkuperäisrotu
- 6** Kievarihevosen kestävyys
- 7** Vuokra-ajuria viisaampi
- 8** Huvia ja hyötyä juoksulahjoista
- 9** Kansallinen aarre

Historia

Daniel Nyblin, Vapriikin kuva-arkisto

Johanna Rantainen

- 10** Satavuotias kantakirja
- 11** Tyypiltään yleishevonen
- 12** Neljä jalostussuuntaa

Jalostus

Vetokyyky:

- 14** Voimaa ja tekniikkaa
- 15** Uudet kilpailulajit
- Nopeus:
- 16** Tähdistä superjuoksijaan
- 17** Koko kansan Kuninkuusravit
- 18** Merkittäviä sukuja
- 19** Sankareita joka lähtöön
- 20** Viesker voitti kaiken
- 21** I.P. Sukkula, tammojen eliittiä

Ratsastettavuus:

- 22** Kiitolaukkakilpailuissa
- 23** Varma estehevonen
- 24** Vaativan tason kouluratsu
- 25** 500 metriä minuutissa
- 26** Turvallinen vaelluskumppani
- 27** Monipuolinen harrastehevonen

Koko:

- 28** Ponikokoinen hevonen

Ominaisuudet

Leena Alerini

Margit Ticklén

- 29** Haaveena ikäluokkahuippu
- 30** Pihattokasvatus valtaa alaa
- 31** Verkottumalla tuloksiin
- 32** Näyttelyt ovat osa markkinointia

Kasvatus

- 33** Suomenhevosen haasteet
- 33** Tulevaisuuden mahdollisuudet
- 34** Suomenhevosjärjestöt
- 35** Lähdeluettelo

Kilpailukyky

Margit Ticklén

Kilpailukykyinen alkuperäis- rotu

H

evosta on Suomessa käytetty liikkumiseen ja tavaroiden kuljettamiseen jo yli kahden tuhannen vuoden ajan. Siitä kertovat lukuisat suo- ja hautalöydöt, joissa on ollut hevosenkenkiä sekä lähinnä ajoon ja vetoon tarvittavien varusteiden kuten rekien ja valjaiden osia. Sekin tiedetään, että suomalaisia hevosta kunnioitettiin, sillä sen viimeinen leposija oli usein isäntänsä vieressä.

Mutta mistä hevoset maahamme pari tuhatta vuotta sitten tulivat ja millaisia ne alun perin olivat, onkin jo salaperäisempi asia.

1900 -luvun alussa tehdyissä tutkimuksissa todettiin, että Suomen itäosista löytyi melko runsaasti leveäotsaista ja lyhytkuonoista, alkuperäistä pohjoiseurooppalaista hevosrotua muistuttavaa ainesta. Sen arvellaan periytyneen tarpan -ryh-

män villihevosesta. Aiemmat tutkijat taas olivat olleet sitä mieltä, että suomenhevosien taustalla olisi mongolinen alkumuoto, joka olisi kansainvaellusten mukana levinnyt Suomenlahdelle asti.

Olipa hevosemme alkumuoto millainen tahansa, se oli joka tapaa-

uksessa vilkkaassa käytössä ja ilmeisesti myös hyvässä hoidossa. Esimerkiksi kovimmilla pakkasilla hevoset oli tapana ottaa sisälle tuvan ovenpieleen lämmittelemään. Suomen itäpuolella ollut alue puolestaan sai jo 1300 -luvulla vahvan ja ammattitaitoiseen hevospasvatukseen viittaavan lisänimen ”Tamma-Karjala”. Karjalaiset hevoset olivat kysytyjä sekä Venäjällä että Ruotsissa.

Keski-Eurooppaan suomalaisia hevosia ryhdyttiin viemään Hakkapeliittojen tehtyä ne tunnetuiksi Saksassa 1630 -luvulla. Ponikoikoina niitä aluksi väheksyttiin, mutta 30 -vuotisen sodan edetessä suomalaiset hevoset osoittivat olevansa kestäviä, rohkeita ja helppohoitaisia.

1500 -1600 -luvulla armeijan ratsujen kokoa haluttiin kasvattaa ”väkevän suomalaisen maatiaisen” 110-120 sentin säkäkorkeutta suuremmaksi. Sitä varten kuninkaankartanoihin tuotiin Hollannista friisiläisiä tammoja. Satakunta vuotta myöhemmin joukkoon liittyi joi-takin arabialaisia oriita ja skoonelaisia työhevosiä. Hevosten tuonti nykyisen Suomen alueelle oli kuitenkin vientiin verrattuna aivan minimaalista.

Leena Alerini

Jotkut hevoseen viittaavat suomen kielten sanat ovat olleet käytössä jo useita vuosituhansia. Tällaisia ovat ”varsa”, ”hepo, hevonen”, tamma ja ”uve”. Näistä jälkimmäinen on Karjalasta ja tarkoittaa oriita.

Myös ajoon tarvittavat ”aisat” ja erilaiset valjaiden osat kuten hevosen kaulan ympäri asettuvat ”länget”, päässä pidettävät ”suitset” tai ”päitset” ja niiden ”kuolaimet” kuuluvat kaikkein vanhimpaan sanastoomme.

Hevoskyyti Hämeenlinnan Aulangolla 1900-luvun alussa.

Koska metsässä liikuttiin talvisaikaan syvässä lumihangessa, savottahevosiksi haluttiin peltotyöhön kelpaavaa hevosta kookkaampia yksilöitä. Hyvän metsähevosien säkäkorkeutena pidettiin yli 165 senttimetrin mittaa. Tällaisista hevosista maksettiin koviakin hintoja, vaikka savottahevoset harvoin kestivät töissä yhtä talvea pidempään. Työpäivät olivat 10 -12 tunnin mittaisia ja tallina havuista rakennettu suoja. Loimen kanssakaan siellä tuskin oli hikiellä hevosella koskaan liian lämmin olla.

© Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo

Kievarihevosen kestävyys

Suomessa hevosilta toivottiin ennen kaikkea hyvää luonnetta ja jouduttavia askeleita, sillä välimatkat olivat pitkiä ja tiet 1800-luvulle asti varsinkin sisämaassa harvinaisia. 1300-luvulla teiden varsille nousi erillisiä majataloja, jotka tarjosivat yksityisille matkustajille yösijan ja hevoskyydin. 1600-luvun alkupuolella niistä muodostettiin yhtenäinen kestikievarilaitos, joka toimi kolmesataa vuotta (1650-1950). Parhaimmillaan kievarilaitoksen hevosilla ajettiin yli 700 000 kyytiä vuodessa.

Kestikievarit sijaitsivat 10-20 kilometrin välein. Yleensä niissä oli kussakin vähintään kaksi hevosta, joilla ajettiin kahdesta neljään kyytiä vuorokaudessa. Reellä tai linjaa-

rikäryillä taitettua kyytimatkaa kertyi hevosta kohti 40 - 160 kilometriä. Nopeuskin oli jo 1800-luvulle tultaessa tarkkaan määritelty: 10 kilometriä tunnissa. Hyvä kyytipoika tosin tarkkaili matkustajia ja mikäli nämä nukahtivat, antoi hevosen kävellä.

Kyytihevosen säästämiseksi tunnettiin monenlaisia keinoja. Esimerkiksi pihtipuutaalaiset hevoset olivat kuuluja siitä, että ne osasivat juosta näyttävästi, "kiputtoa". Kun niiden kyytipojat vielä autoivat vaivihkaa jalallaan aisakelloa soimaan, matkustajille saatiin vauhdintuntoa pienemmälläkin nopeudella. Jos taas edellisestä kyydistä oli kulunut kovin vähän aikaa, sanottiin matkalisille, että hevonen piti ensin kengittää.

Näin saatiin ehkä lähtö viivästytettyä yöhön ja kyydistä sen mukaisesti vielä entistä parempi korvauskin.

Kievarilaitoksen kanssa samaan aikaan suomalaisia hevosia käytettiin tietysti myös maatilojen pelto- ja metsätöissä eli savotoissa ja kasvavien kaupunkien huoltotöissä. Savotat työllistivät joka talvi toistatuhatta miestä ja 40 000 - 50 000 hevosta aina 1960-luvulle asti.

© Palomuseo

Vuokra-ajuria viisaampi

© Vapriikin kuva-arkisto

E.M. Staf, Vapriikin kuva-arkisto

koitti viikoittaista yöpäivystystä vapaapalokunnan kalustuhuoneen edessä. Hevosten kerrotaan pelänneen erityisesti VPK:n höyryruiskua, sillä sen kattilaan tehtiin tuli jo palopaikalle lähettäessä.

Lisäksi kaupunkien kaduilla oli poliisihevosia ja 1800 -luvun lopulta alkaen myös polkupyöriä ja autoja.

Ensimmäiset hevosen ja automobiilin kohtaamiset eivät sujuneet ongelmitta. Hevosen kauhua lievittääkseen kerrotaan esimerkiksi tamperelaisella rakennusmestari Jonas Andersonilla olleen aina automobiililla ajaessaan sokeripaloja taskussaan. Hevosen kohdatessaan rakennusmestari hypäsi autosta, antoi hevoselle sokeripalan ja talutti tämän auton ohi. Tuolloin liikenteessä vastaantulijoista valtaosa oli hevosia, joten Andersonin matka ei liene edennyt kovin nopeasti.

Vuokra-ajurit eli vossikat olivat tunnettuja huumoristaan. Itse he pitivät suomalaisia hevosiaan hyvin älykkäinä: kellonkin ne tunsivat jopa liian tarkkaan.

Eräs ajuri oli nimittäin lähtenyt pirssistä päivittäin Tampereen Vanhan kirkon kellon lyödessä neljästi. Kerran ajuri jutтели kellon lyönneistä piittaamatta kaupungintalon kuuluisan suihkukaivon luona. Hevonen katsoi työpäivänsä täyttyneen kellon lyödessä neljä kertaa, eikä ajurin auttanut muu kuin kävellä kotiin hevosen juostua edeltä talliin.

Kaupungeissa merkittäviä hevosmiesten työllistäjiä olivat vuokra- ja kuorma-ajurien tehtävät. Esimerkiksi 5.3.1907 tarjottiin Tampereella, Suomen toiseksi suurimmassa kaupungissa, ilmestyvässä Aamulehdessä töitä yhteensä 400 hevosmiehelle. Kyse oli halkojen ajosta 50 kilometrin päästä Urjalasta. Vastaavasti Tampereen keskustassa asiakkaita ajelutti parhaimmillaan lähes 300 rekisteröityä pika-ajuria. Heidän velvollisuuksiinsa kuului "pirssissä" olon lisäksi palosuojelu. Käytännössä palosuojelu tar-

Helsingin Pelastuslaitoksen hevoset

Helsingissä palokunnalla oli ruisku-, letku- ja tikasrattaitaan varten parhaimmillaan kolmisenkymmentä omaa hevosta. Hevoset asuivat palolaitoksella, jossa ne olivat hälytysvalmiudessa 12 tuntia vuorokaudessa. Sen ohella niillä ratsastettiin tai tehtiin yleishyödyllistä

työajoa kaksi tuntia päivässä. Palomiehen työ oli kokonaisvaltaista: hän hoiti hevosen ja sen liikutuksen, mutta teki myös niiden syömän heinän. Helsingin Pelastuslaitoksen viimeinen hevonen myytiin 1934, jolloin hevosvetoinen sammutuskalustokin siirrettiin museoon.

Pitkän matkan kilpailut

1920 -luvun lopulla Suomessa järjestettiin kolme pitkän matkan ratsastus- ja ajokilpailut. Ensimmäisen niistä voitti suomenhevostamma Lirppa. 114 kilometrin matkaan Hamina Viipuriin se käytti aikaa viisi ja puoli tuntia. Kolme kuukautta myöhemmin Lirppa voitti 97 kilometrin mittaisen Vesijärven ympäriajon. Viipuriin se oli saapunut keskimäärin 2.56 minuutin kilometrivauhtia, mutta Lahdessa aikaa kilometriin meni kärryillä keskimäärin vain 2.31 minuuttia.

Huvia ja hyötyä juoksulahjoista

Valtionajot

Kaikissa raveissa kilpailtiin kahden virstan matkalla aina vuoteen 1874 saakka. Niin myös ensimmäisissä valtionajoissa 1865, jotka pidettiin Hämeenlinnassa. Hevosenkengän muotoisella radalla läpivietyihin kilpa-ajoihin osallistui 31 hevosta. Niistä nopeimmin matkasta suoriutui tamma Brita (1.51,3), josta tiedämme vain, että se oli väriältään rautias ja lautasilta 146 cm korkea. Valtionajoja pidettiin 1918 kansalaissotaa lukuun ottamatta yhtäjaksoisesti 73 vuoden ajan. Kilpailumatkan pituus oli 1875 - 1906 kolme virstaa (3207 m), mutta lyheni siitä asteittain ollen 1935 enää 2500 metriä. Kolmet viimeiset (1936 -38) valtionajot kilpailtiin 1000 metrin kiitolaukkana.

Suomalaisten hevosurheiluharrastuksesta on merkkejä jo kansalliseepos Kalevalassa. Sen runoissa Joukahaisella on kaksi oritta: "Yks' on juoksulle jalompi, toinen raisu rahkehille". Kalevalan kokoamisen aikaan 1800-luvun alussa koko suomenhevosen olemassaolo oli kuitenkin vaarassa. Ongelmat johtuivat voimakkaasta viennistä ja Venäjän armeijan hevosotoista.

Suomenhevospasvatuksen piristykseksi ehdotti professori G.W. Sjöstedt 1860-luvulla, että valtio hankkisi suomenrotuisia jalostusoriita ja järjestäisi hevosmarkkinoiden yhteydessä julkisia kilpa-ajoja. Kilpa-ajojen tulosten hän ajatteli samalla palvelevan siitosoriiden suorituskyvyn mittareina.

Ruununoriita eli valtion omistamia siitosoriita oli sijoitettu Etelä-Suomeen hevoskan-

taa parantamaan jo 1835. Sjöstedtin suosituksesta niiden määrää lisättiin. Samaan aikaan muutamat kartanoherrat halusivat risteyttää suomenhevosta nopeutta lisätäkseen norfolkinjuoksijoilla ja orloveilla, toiset taas raskaampaa työhevostyyppiä toivoessaan ardenneilla ja percheroneilla.

Yksityisin varoin oli kustannettu myös jälle pidettyjä, suuren suosion saaneita kilpa-ajoja ainakin 1800-luvun alusta. Ensimmäiset yleiset ravikilpailut, joissa ajanotto tapahtui sekuntikellolla, käytiin Viipurissa kesäkuussa 1862. Sekunttari näytti voittajalle, Adam Lipposen tammalle kilometri-aikaa 2.10,0. Lipposen tammam juokseman matkan kokonaispituus oli kaksi virstaa eli 2138 metriä.

"Yks' on juoksulle jalompi, toinen raisu rahkehille"

Kalevala, 3.runo

Kansallinen aarre

▲ Ori Jaakko Tt 118, syntynyt Vilppulassa 1864.

1800-luvun puolivälissä suomalaisissa heräsi kansallisuustunne, joka näkyi sekä taiteessa, musiikissa että kirjallisuudessa voimakkaana Karjalan alueen ihailuna eli karelianismina. Puhuttiin suomalaisen kansan erityispiirteistä, yhteenkuuluvuudesta ja suomenkielisen kulttuurin kehittämisestä. Innostus laajeni pian koskemaan suomenhevosta, jonka säilyttäminen omana rotunaan koettiin itseisarvoksi.

Ravien yhteydessä kirjoitetuista tilastollisista tauluista saattoi vuonna 1906 todeta, että suomalaisten hevosten keskimääräinen koko oli kasvanut huomattavasti: kun yli 150-senttisiä kilpailijoita oli 1870-luvulla 47 %, kolmekymmentä vuotta myöhemmin osuus oli 80 %. Senaatin kysymykseen, millaista puhdassiitosta suomalaisella hevosella tuli-

si tehdä, vastasi maisteri Duncker juoksijan olevan lähinnä suomalaisten toiveita: nopeina ja ketterinä ne sopisivat kyytilaitoksen ja metsätalouden palvelukseen. Ravikilpailuisa pärjätäkseen hevosilla oli oltava myös lihasvoimaa ja luja luusto. Niiden ansiosta peltotyöt sujuisivat myös pienemmällä massalla.

Tilastollisiin tauluihin tulivat tänä kiihkeän keskustelun aikakautena merkityiksi kolme niistä neljästä oriista, joista juontavat isäorilinjat edelleen vaikuttavat kaikkien nykyisten suomenhevosten taustalla. Oriit olivat Jaakko I Tt 118 (s. 1864 Vilppulassa), Eino Tt 680 (s. 1888 Siilinjärvellä) ja Kirppu Tt 710 (s. 1879 Rovaniemellä). Neljännen linjan perustaja on puoli vuosisataa myöhemmin syntynyt ori Uljaanpoika 1649 (s. 1914 Valkjärvellä).

Terttu Peltonen

Turun Hipposyhdistys

Turussa perustettiin vuonna 1894 Hevoskasvatusyhdistys Hippos. Yhdistyksen tavoitteena oli oman Hippos-kantakirjan avulla luoda ”tyypillinen, kookas, vankkarakenteinen, vireäluontoinen ja hyväliikkeinen maalaishevonen”.

Kantakirjaan hankittiin uutta tamma- ja oriainesta, ja näyttelyitä järjestettiin aktiivisesti. Yhdistyksen puheenjohtaja Fabritius oli lisäksi sitä mieltä, että nuorille orivarsoille olisi ensiarvoisen tärkeää, että ne saisivat kesäisin kirmata vapaudessa. Yhdistyksen omistamassa Pähkinäisten saarella laidunnettiin 1 - 4 -vuotiaita orivarsuja vuodesta 1910 lähtien aina vuoteen 1981 saakka.

Satavuotias kantakirja

Puhdassiitoksesta käyty yhteiskunnallinen keskustelu johti vuonna 1905 keisarillisen senaatin päätökseen avata suomenhevoselle oma kantakirja. Sen tavoitteena oli "maan oloihin ja etupäässä maataloustarkoituksiin soveltuvan kotimaisen hevosrodun kehittäminen puhtaan siitoksen periaatetta noudattamalla". Kantakirjan pitoa hoitamaan palkattiin Maataloushallitukseen hevoshoidon tarkastaja. Tarkastajana toimi 1920 -luvun loppuun asti Axel Alfthan.

Kantakirja tuli tarpeeseen, sillä esimerkiksi vuoden 1906 maatalousnäyttelyn yhteydessä esiteltiin 720 hevosta. Uuden ohjeen mukaan orikantakirjaa piti vuoden 1907 alusta lähtien valtio, mutta paikalliset hevosjalostusliitot saivat kantaa vastuun tammojen kantakirjoista. Ensimmäisenä vuonna oriita merkittiin kantakirjaan 113 yksilöä. Niistä on kerrottu numero ja nimi, syntymävuosi, säkäkorkeus ja väri, kaikki mahdolliset sukutiedot ja omistaja. Numerolla yksi kantakirjaan vietiin Limingan hevoskasvatusyhdistyksen ori Ukonpoika.

Kaikkien 1907 hyväksytyjen oriiden keskikorkeus oli 153 senttimetriä ja pituus 161 senttimetriä. Puolella näistä oriista oli ravidradalla juostu ennätys. Väritään ne olivat lähes kaikki rautiaita: ruunikkoja oli vain kahdeksan, ja muun värisiä - käytännössä mustia - ei ollut lainkaan. Senaatin päätök-

▲ Kellokoskelainen Nymanin perhe ajoi vielä 1910 -luvulla heiniä parivaljakolla, jonka hevoset olivat pienikokoisia maataishevosia. Kantakirjauksen avulla pyrittiin kehittämään maatalouskäytössä olevaa kotimaista hevosta; esimerkiksi suurentamaan sen kokoa.

sessä nimittäin määrättiin, ettei "karvaltaan valkoisia, harmaita, voikkoja tahi kirjavia" saanut kirjoittaa kantakirjaan.

Sittemmin kantakirjausta on muutettu useaan otteeseen. Vuonna 1918 tammojen kantakirja siirrettiin valtion alaisuuteen. Kuuksi vuotta myöhemmin eriyettiin työhevonen ja armeijan tarpeisiin (lähinnä ratsuksi) tarkoitettu kevytmuotoinen yleishevonen omiin kantakirjoihinsa. Vuonna 1929 kantakirja-arvosteluun liitettiin ulkomuodon ohella käyttöominaisuudet, joita mitattiin veto-, käynti- ja

juoksukokeilla. Vuonna 1932 lausuntoihin lisättiin rakennepiisteet. Vuonna 1965, armeijan hevostarpeen ollessa jo lähes olematon, yleishevoskantakirja muuttui juoksijakantakirjaksi.

Vuonna 1970 valtio luopui kantakirjan pidosta kokonaan. Tehtävän otti hoitaakseen Suomen Hippos ry, joka halusi, että kaikki hevoset merkittäisiin rekisteriin. Samalla suomenhevosien kantakirja jaettiin neljään eri osaan, jotka ovat edelleen käytössä: työ-, juoksija, ratsu- ja pienhevosuuntaan.

▲ Ennen keinosiemennyksen käyttöönottoa maanviljelijöiden orivalinta tapahtui usein sen mukaan, mikä ori omassa pitäjässä sattui olemaan tarjolla. Ohkolalaisten Vellinien Liisa -tammaa käytettiin 1940-luvulla oriin luona korkeintaan 20 kilometrin päässä Mäntsälässä.

Rekisterimerkinnot

Kaikilla suomenhevosilla on vuodesta 1971 alkaen ollut rekisterinumero. Sen perässä oleva kirjain (J, R, P, T) kertoo jalostussuunnan, mikäli hevonen on kantakirjattu. Jotkut hevoset on merkitty useammallekin jalostussuunnalle, esimerkiksi ori Lennon Poika 1847-90PTR ja tamma Vekselin Hurmatar 1600-93JRP.

Jos tunnukseen on jalostussuunnan lisäksi laitettu V, on kyseinen hevonen valiopalkittu jälkeläistensä perusteella. AA puolestaan tarkoittaa, että valiopalkinto on annettu vasta hevosen kuoleman jälkeen.

Suomenhevosen värit

Kun tutkii Turun läänin ratsurykmentin vuonna 1719 laadittua hevoslistaa, löytää hevosten nimistä kolmekymmentä erilaista värimääritelmää. Joukossa on niin Musta, Ruuni, Raudikko, Voikko kuin Päistärikkökin. Nykyään yhtä lukuisia värimääritelmiä tarvitaan harvemmin, sillä oman kantakirjan avaamisvaiheessa suomenhevosesta yritettiin kitkeä sekä kirjavuus, voikkous että kimoisuus.

2000-luvulla suurin osa eli 92% varsoista on ollut eriasteisia rautiaita. Ruunikoita on 6% ja mustia 1,2%. Kirjavuus on oma väriyhmänsä ku-

ten kimoisuus ja päistärikköys, vaikka tosiasiaassa kyse on vain perusvärin päälle tulevasta kuviosta. Vuosina 1990-99 kirjavia suomenhevosvarsoja rekisteröitiin kaksi ja 2000-5 yksi.

Leena Alerini

Suomenhevonen on yleensä väriltään rautias, mutta myös mustia, kirjavia, voikkoja ja kimoja syntyy jonkin verran. Päistärikköys etenee vain yhdessä sukuhaarassa, jota myös kuvan tamma Taika-Tyttö edustaa.

Tyypiltään yleishevonen

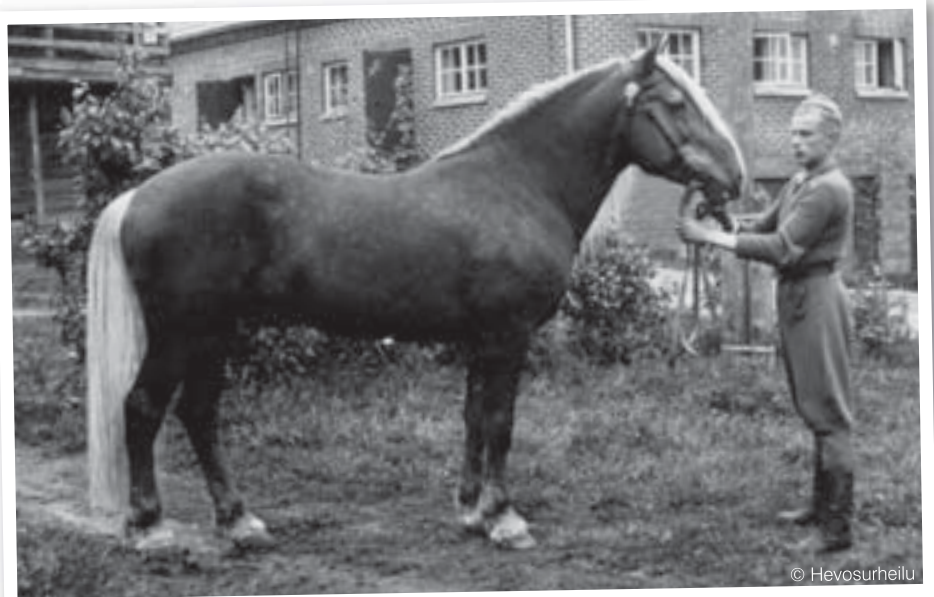
Suomenhevonen on käyttöominaisuuksiltaan monipuolinen yleishevonen. Se on keskikokoinen, hyväryhtinen ja melko vankka. Pää on kuiva ja suora, kaula melko tukeva ja runko pyöreä, pitkä ja sopusuuntainen. Jalat ovat kuivat ja järeät sekä kaviot hyvät.

Luonteeltaan suomenhevonen on yhteistyöhaluinen, pyrkivä, nöyrä ja tosissaan yrittävä. Sillä on rehellinen ilme ja selvä sukupuolileima.

Suomenhevoselle eivät ole tyypillisiä kyömy ja pitkä pää, pitkät ja terävät, lähellä toisiaan olevat korvat, joutsenkaula eikä suora lautanen, jossa on korkea hännäntyvi.

Suomenhevosta jalostetaan juoksija-, ratsu-, työ- ja pienhevosiksi. Hevosen tulee olla tyypiltään sopiva sille jalostussuunnalle, mille sitä tarjotaan kantakirjaan. Kantakirjauksen tavoitteena on ohjata jalostusta ja kasvatusta kohti rotumääritelmän mukaisia, suorituskykyisiä käyttöhevosia, jotka ovat helposti käsiteltäviä, hyväliikkeisiä, kestäviä ja terveitä.

▼ Tuleva ravikuningas Lohdutus merkittiin yleishevoskantakirjaan numerolla 232 vuonna 1933. Sen tyypistä mainittiin mm. "ratsuksi kokolailla sopiva, paitsi säkä hieman pyöreä, kuitenkin pitkä."

© Hevosurheilu

Neljä jalostussuuntaa

Työhevossuunta (T)

Työhevonen on jyrkäv. Sillä on pitkä, syvä runko. Se on usein myös raskasrakenteinen. Työhevossuunnalle hyväksyttävän oriin tai tamman on vedettävä vetokokeessa vähintään viisi porrasta tai saavutettava ajettavuuskokeessa vähintään puolet maksimipistemäärästä. Lisäksi sen on käveltävä 1000 metrin matka ajassa 10.00 minuuttia tai nopeammin. Oriin on vielä juostava 1000 metrin matka ajassa 2.30 minuuttia tai nopeammin. Työhevossuunnan hevoselta edellytetään puhtaita liikkeitä ja hyvää toimivuutta. Vetokokeessa arvostellaan myös hevosen vetotyöli.

◀ M.R.K. Juppi 2005-91T Ennätys: 29,1aly-30,3ke Startteja: 69 1-8-8 Ktk-pisteet: 2002 Kiuruvesi 8-8-8/7-8=39 Ktk-palkinto: II

Ktk-lausunto: Hyvät tyytit, ryhdikäs, syvä pyöreä runko, kaareva kaula, korkea lyhyt säkä, hieman sileät olat, loiva lautanen. Kuvanlaiset melko hyväasentoiset jalat, suorahkot kintereet, lyhyet takajaloissa pystyt vuohiset, korkeakantaiset holvikkaat hyvät kaviot.

Mitat: 158 157 167 190 47 56 21 550 4+

Juoksijahevossuunta (J)

Juoksija on kevytmuotoinen, mutta kuitenkin lihaksikas, melko pitkärunkoinen ja -jalainen. Ehtona oriin tai tamman hyväksymiselle kantakirjaan juoksijahevossuunnalle on, että hevonen täyttää Suomen Hippos ry:n jalostusvaliokunnan määräämät ravikilpailutulosten ja/tai jalostusindeksien vaatimukset. Oriin on saavutettava 1600 metrin matkalla on 4-vuotiaana kilometri aika 1.33,0 ja sen voittosumman on oltava vähintään 3500 euroa, 5-vuotiaana 1.31,0 tai parempi (voittosumma vähintään 7000 euroa) ja yli 5-vuotiaana 1.28,0 tai parempi (voittosumma vähintään 14 000 euroa).

◀ Ramiini 2097-98J Ennätys: 22,9ake-23,8ke Startteja: 60 20-15-9 Ktk -pisteet 2005 Ypäjä --8-8/8-8 Ktk -palkinto: II

Ktk-lausunto: Hyvä laatutyyppi, hyvänpuoleinen sukupuolileima, erittäin hyvä rotutyyppi, hyvä ryhti, pyöreä sopusuhtainen runko, pitkä säkä, pitkä kattava loiva lautanen. Etujalat melko hyväasentoiset, takajalat hieman pihdissä, hyvät holvikkaat kaviot.

Mitat: 156 155 164 181 45 20 3-

Ratsusuunta (R)

Suomenhevosratsu on ryhdikäs, pitkäkaulainen, ei kovin pitkärunkoinen hevonen. Sillä on pieni pää, viisto lapa ja selväpiirteinen säkä. Kantakirjaan hyväksyttävän oriin tai tamman on suoritettava hyväksyty kouluratsastuskoe, ellei se ole sijoittunut palkintosijoille kansallisissa ratsastus- tai valjakkoajokilpailuissa vähintään helppo B-tason luokassa. Lisäksi hevosen on saatava hyväksyty arvostelu sekä hyppykyvystä että ratsastettavuudesta ja sillä tulee olla puhtaat askellajit. Tamma voidaan hyväksyä kantakirjaan myös pelkän ratsastettavuuskokeen ja askellajiarvostelun perusteella.

Sumiainen 1482-99R Ktk-pisteet: 2006, ▶
Ypäjä 9-9-8/7 -7, yht. 40 p Ktk-palkinto: II
Erittäin hyvät tyypit, pyöreä sopusuhtainen runko, pitkä kaareva kaula, korkea säkä, loiva lapa, vento selkä, pyöreä lautanen. Etujalat hyväasentoiset, takajalat hieman pihdissä, lyhyehköt vuohiset, etukaviot matalakantaiset, takakaviot pyöreät.
Mitat: 157 155 166 183 47 56 20 4-

Pienhevossuunta (P)

Pienhevossuunnalle tarjottava suomenhevosori tai -tamma saa olla säkä- ja lautaskorkeudeltaan enintään 148 cm korkea. Tullakseen hyväksytyksi kantakirjaan pienhevosen on saatava ratsastettavuus- tai ajettavuuskokeesta vähintään 10 pistettä. Kantakirja-arvostelussa kiinnitetään huomiota rakenteen sopusuhtaisuuteen ja hevosen luonteeseen, tottelevaisuuteen ja yhteistyöhaluun.

Ahon Odotus 1404-98P Ktk -pisteet: 2006, ▶
Ypäjä 8-8-7-8 8, yht. 39 p Ktk-palkinto: III
Ktk-lausunto: Hyvänpuoleinen sukupuolileima, hyvät muut tyypit, kevyt pyöreä sopusuhtainen runko, pitkä kaula, korkea säkä, pitkä lanne, jyrkähkö lautanen. Etujaloissa hieman taittuneet varvasakselit, takajalat hieman pihdissä, suorat kintereet, vennot etujalkojen vuohiset, holvikkaat hyvänmalliset kaviot, hyvä sarveinen.
Mitat: 146 145 155 166 41 52 19 3+

Suomenhevosen kantakirjaus

Kantakirjanäyttelyiden rakennearvostelussa hevoselle annetaan numero rotu-, laatu- ja sukupuolityypeistä, rungosta, jalkojen terveydestä, kaviosta ja liikkeistä. Poikkeuksen tekevät juoksijat, joille ei anneta tyyppinumeroa lainkaan. Luonnetta arvioidaan koko kantakirjanäyttelyn ajan. Juoksija- ja työhevossuunnalla luonnearvostelu saadaan ajettavuuskokeen yhteydessä ja vastaavasti ratsuhevossuunnalla ratsastettavuuskokeen yhteydessä. Pienhevossuunnalla hevosen luonne arvostellaan joko ajettavuus- tai ratsastettavuuskokeen yhteydessä.

Kantakirjaan tarjottavasta hevosesta otetaan seuraavat mitat: säkäkorkeus, lautaskorkeus, rungon pituus, rinnan leveys, lautasen leveys (ei J-suunnalla), rinnan ympärys ja etusäären ympärys. Lisäksi määritetään hevosen kuntoluokka pistein yhdestä viiteen ja T-suunnalla hevosen arviopaino.

◀ Niilo Juselius ja ori Narvan Retu tekevät Helsingin kaupungille metsätöitä maastoissa, joihin traktori on liian painava.

Voimaa

ja tekniikkaa

Suomenhevosen alkuperäinen tehtävä, kuormanajo, on 2000 -luvulla muuttunut työstä harrasteeksi. Hevosmetsureita on Työhevoseuran listan mukaan edelleen kolmisenkymmentä, mutta heistä kenenkään kohdalla kyse ei ole päätyöstä. Toisaalta alan välineistöä valmistetaan yhä, sillä perinteiden ylläpitäjiksi on tullut pieni mutta aktiivinen harrastajajoukko, joka järjestää taitojensa mittaamiseksi vuosittain sekä metsätöajaja-, käyttöajaja- että kyntökilpailuja.

Pitkään käytössä ollut tapa tutkia hevosen voimia ovat olleet vetokokeet. Niitä on järjestetty kantakirjauksen yhteydessä 1930 -luvulta lähtien. Kokeet ovat osoittaneet, että varsinkin irtiotosa suomenhevosella on erinomainen tekniikka: se osaa painaa länkiinsä rauhallisesti ja siirtää rekeen lastattuna omaan painoonsa nähden jopa 210 %:n kuormia.

Kilpailumuotona vetokoetta kokeiltiin jo 1860 -luvulla. Esimerkiksi vuonna 1862 maatalousnäyttelyssä Viipurissa yhdeksänvuotias voittajattamma veti 3706 kilon

painoista kuormaa. Tuolloin eläinsuojelijat pitivät kilpailua hevosille liian raskaana. Nykyiset Valtakunnan Työmestaruudet kilpailuun osuhteissa, joissa eläinlääkäri seuraa hevosten terveydentilaa koko suorituksen ajan.

Työhevosen ominaisuudet

Hyvä työhevonen on luonteeltaan rauhallinen, selväpäinen ja helposti käsiteltävä. Se on taipuisa, kevyt ja herkkä ajettava. Taaksepäin liikkuminenkaan ei ole sille ongelma. Jos ajaja poistuu hevosen lähetyiltä, työhevonen pysyy paikallaan missä vain. Tilaisuuden saatuaan se osaa rentoutua myös levottomissa paikoissa. Työhevonen lähtee liikkeelle vain käskystä ja toimii tarvittaessa pelkillä ääniavuilla. Hyvä työhevonen on vetäjänä kuuliainen, sisukas ja periksiantamaton. Oikein kohdeltuna se suorittaa kaikki sille osoitetut tehtävät mielellään.

(Petteri Salonen)

Työmestaruuskilpailut

Nykymuotoisia valtakunnallisia työmestaruuskilpailuja on pidetty vuodesta 1984 lähtien. Kilpailussa on kolme osaa: 1000 metrin juoksu, 500 metrin käynti ja kuorman veto. Käyntiaika lasketaan 500 kilon kuormalla lastattujen lavakärryjen edessä. Reen veto puolestaan tapahtuu hiekaesteessä, jonka pituus on vähintään 60 metriä. Esteeseen on merkitty 10 metrin ”portaatt”, joita vedetään pysähtymättä kaksi kerrallaan. Reen alkupaino riippuu alustan kitkasta ja vaihtelee 400 ja 600 kilon välillä.

Parhaimmillaan työmestaruuksiin on osallistunut 20 kantakirjaan hyväksytyä oritta ja tammaa. Ensimmäisen nykysäännöllä

kilpaillun työmestaruuden voitti vuonna 1984 ori Jalomo. 2000 - luvulla mestareina ovat olleet tammat Vinkale-Tyttö, Neiti Huhtikuu, Laippa sekä orit V.S. Pontus ja Poseidon kahdesti kumpikin.

Terttu Peltönen

Uudet kilpailulajit

2000 -luvulla saatiin Ruotsista uusia ideoita suomalaiseen työhevosharrastukseen. Naapurista ostettiin kahdeksanpyöräisiä hydraulikuormainkärryjä, jotka paransivat hevosmetsureiden tuotoksia huomattavasti. Harrastajat pääsivät kärryjen kanssa ensikosketukseen Ypäjän Hevosopistolla pidetyillä kursseilla, jotka päättyivät leikki-mielisesti ”metsätyöajon mestaruuksiksi” ristittyyn taitoajokilpailuun.

Taitoajokilpailun päämääränä on siirtää kuitu- ja tukkipuuta hevosen kannalta mahdollisimman joustavasti ja pehmeästi. Pistettä annetaan myös ergonomisesta puun käsittelykyvystä.

Jälkimmäistä koetellaan esimerkiksi tehtävällä, jossa hevonen valjastetaan metsässä juontosaksien eteen. Sakset perässä ajetaan sitten 3 x 3 -metrisen, sahanpuruilla merkityn neliön sisään aukosta, jonka leveys on 60 senttiä. Neliössä hevonen käännetään tulosuuntaan ja peruutetaan ulos neliön vastakkaisella puolella olevasta aukosta. Tämän jälkeen juontosaksiin kiinnitetään kymmenmetrin tukki, ajetaan tukki perässä molempien neliön aukkojen läpi ja jatketaan metsään tehdyille pujotteluradalle. Radalla on puunrunkojen muodostamia portteja sekä sellaisia käännoksiä, joista selvittääkseen hevosen on ketjun avulla myös työnnettävä tukkia.

Juontosaksien lisäksi kilpailussa on osattava toimia erilaisten rekiä ja kärryjen kanssa. Lastattavat ja liikuteltavat kuormat sen sijaan eivät ole suuria, koska painotus on nimenomaan ajajan teknisissä taidoissa. ”Oikeassa” työssä suomenhevosen kerralla vetämät puukuormat ovat 1000 -1500 kiloa tai noin 1,5 kuutiota.

Vastaava, kevyttä maataloustyötä mukileva kilpailulaji kulkee käyttöajon nimellä. Siinä heinäpaaleja siirretään lavakärryillä

erilaisista silloista ja pysäköinti- sekä peruu- tustehtävistä muodostuvalla pujotteluradalla. Kärryissä ei ole laitoja eikä jarruja ja rata sijaitsee avaralla pellolla, jonne on tuotu hevosille ihmeteltävää traktoreista kotieläimiin.

Metsäajo- ja käyttöajokilpailut ovat avoimia kaikille roduille. Suomenhevosista parhaiten niissä on pärjännyt Helsingin kaupungin hevosmestari Niilo Juseliuksen ori Narvan Retu. Se on sijoittunut useampana vuonna kolmen parhaan joukkoon.

Aino Järvi

▲ Käyttöajokilpailuissa ratkaisevat hevosen kuuliaisuus ja kuskin ajotarkkuus.

Tähdistä superjuoksijaan

Suomenhevosta, joka pystyy alle 1.20,0 kilometriä, kutsutaan superjuoksijaksi. Ensimmäisenä tähän joukkoon ravasi itsensä ori Viesker vuonna 2002. Mielenkiintoinen yksityiskohta Vieskerin ennätyksessä oli, että se syntyi päivälleen 73 vuotta edellisen haamurajan alittamisen jälkeen. Ravikuningas Murto nimittäin kellotti 13.7.1929 ensimmäisenä suomenhevosena tähtijuoksijalta vaadittavan, alle 1.30 olevan ajan.

Murron ajoista tähtijuoksijoiden määrä on tietenkin "räjähtänyt", mutta yhä tänäkin päivänä hyvä hevonen on sellainen, joka on juossut vähintään 1.30. 1930-luvun lopussa tähtijuoksijoita oli yhteensä kuusi ja 1950 -

luvun lopussa jo 75. Nykyään uusia tähtijuoksijoita tulee vuosittain useampi sata. Kaikkiaan niitä lienee jo yli 5000.

Nopeuden lisääntymiseen ovat vaikuttaneet monet tekijät. Hevoset olivat aluksi raskasmuotoisempia peltotyöhevosia: päämäärätietoinen juoksijajalostus aloitettiin 1960-luvulla, kun hevosta ei enää tarvittu maatilan töihin. Sata vuotta sitten useimmat ravit pidettiin jäällä tai maanteillä, sillä maan ensimmäinen ravirata oli rakennettu Helsinkiin vuonna 1884. Maantieravien aika päättyi 1960-luvulla, mutta jääraveja järjestetään 188 000 järven Suomessa edelleen.

Ennätykset

Suomenhevoisten lähdistä osa on jaettu sukupuolen ja iän mukaan. Siksi myös Suomen ennätyksiä on useita. Pisimpään yhden hevosen nimissä kestänyt Suomen ennätys on auto-lähetyksellä juostu viisivuotiaiden oriiden ja ruunien 3000 m ja yli. Sen on juossut ori Vilperi (1.29,6a) esiintyessään ennätysnuorena Kuninkuusraveissa 1966.

2006 kesäkuussa paras mailin matkalla juostu voittoaika oli aikuisista oriista Vieskerillä 1,19,9a. Viisivuotiaiden nopeimpia ovat olleet Suikun Ero ja A.T. Eko 1,22,2a. Neli- ja kolmivuotiaiden kovimmat ajat ovat Jaanan Suikun 1,24,1a ja 1,29,5a. Nopeimman tamman titteliä kantavat V.H. Suvitar ja Turon Palma rinta rinnan tuloksella 1,21,5a. Viisivuotiaista tammoista Kihin Tiina oli kellottanut 1,24,1a, nelivuotiaista Rubiinitar 1,26,6a ja kolmivuotiaista Mikkeriina 1,31,4a.

Leena Alerini

◀ Ori Vilperi esiintyi Kuninkuusraveissa jo viisivuotiaana. Sen 1966 juoksema aika 1.29,6a on edelleen viisivuotiaiden Suomen ennätys (yli 3000 metrin matkalla).

Kaarlo Partasella oli useita hyviä hevosia, mutta erityisesti hänet muistetaan viisi kuninkuutta voittaneesta Vieteristä. ▶

Koko kansan

Kuninkuusravit

© Hevosurheilu

Suomenhevosjuoksijoiden vuoden ehdoton kohokohta on kaksipäiväinen, vuosittain vaihtuvalla paikkakunnalla järjestettävä Kuninkuusravikilpailu.

Kuninkuusravit on kilpailtu vuodesta 1924 lähtien joka vuosi sotavuotia lukuun ottamatta. Ne ovat mahtava kansanjuhla, jossa viikonlopun aikana viihtyy yli 50 000 ihmistä. Vuodesta 1948 saakka tammät ja oriit ovat kilpailleet omilla sarjoissaan. Tammät taistelevat ravikuningattaren ja oriit ravikuninkaan tittelistä. Ennen vuotta 1948 tamma oli kruunattu kuninkaaksi yhteensä viisi kertaa. Sen jälkeen kilpailun säännöt muuttuivat niin, että jos tamma tekee kilpailussa paremman yhteenlasketun suoritusajan kuin ori, voidaan se erillisistä sarjoista huolimatta kruunata ravikuninkaaksi. Näin kävi vuonna 1956, kun tamma Suhina päihitti kuningassarjan voittajan kokonaisajoissa. Nykyisin tällainen sääntö ei enää ole käytössä: vain oriista voidaan leipoa ravikuningas.

Kuninkuusravit testaavat hevosen psykistä ja fyysistä kestävyyttä, sillä niissä juostaan kahden päivän aikana kolme eri

matkaa (2100 m, 1609 m ja 3100 m). Mestaruudet menevät parhaat yhteisajat juoselle hevosille.

Legendaarisia ravikuninkaita ovat olleet oriit Vieteri, Vekseli ja Viesker. Ne kaikki ovat voittaneet kuninkuuden viitenä eri vuonna. Nelinkertaisia kuninkaita ovat Ero-Lohko ja Patrik sekä tamma Tomu, joka kilpaili jo 1930-luvulla.

Ravikuningattarista voittoa on ollut Valomerkki, joka on kruunattu neljä kertaa. Samaan yltää tamma Suhina, joka oli kerran kuningas ja kolmesti kuningatar.

Vain kantakirjahevosille rajatuilla Kuninkuusraveilla on ollut suuri merkitys suomenhevosen arvostukselle ja jalostukselle. Voittajista on tullut suosittuja siitosoriita. Esimerkiksi vuosien 1938-39 kuningas Lohdutukselle saatiin yli 1000, vuonna 1943 voittaneelle Eri-Aaronille 1100 ja vuosina 1958-61 hallinneelle Ero-Lohkollekin 550 jälkeläistä.

Vuoden 1943 ravikuninkaan Eri-Aaronin nimi löytyy nykyään lähes jokaisen suomenhevosen sukutaulusta. ▼

© Hevosurheilu

◀ Kolminkertainen ravikuningatar V.H. Suvitar osaa ottaa tarhassa ilon irti vapaudestaan.

Merkittäviä sukuja

Paviurheilun harrastajat perehtyvät suomenhevosten sukuihin erittäin tarkkaan. Isä- ja emälinjoilta löytyvien hevosten saavutuksia tutkimalla yritetään ennustaa jälkeläisen ravinopeutta tai löytää ne yksilöt, jotka ovat periyttäneet esimerkiksi tietynlaista, haluttua luonnetta. Nopeus ja luonne eivät kuitenkaan siirry seuraaviin polviin kovinkaan suurella todennäköisyydellä; tutkimusten mukaan varmimmin periytyviä hevosten ominaisuuksia ovat mitat ja jalka-asetnot.

Nastolalainen Veijo Toivonen on tehnyt mittavan uran suomenhevostietämyksen kerääjänä ensin toimittajana ja raviurheilun järjestöaktiivina, sittemmin oman oriaseman pitäjänä ja Hevoskasvatus -kirjasarjan julkaisijana. Sukutietoutta hän alkoi kartuttaa jo lapsuudenkodissaan.

"Pihassa oli aina työhevosia," kertoo Toivonen. "Muistan varsinkin yhden sota-aikaan syntyneen kantakirjaoriin, jota isältä haluttiin ostaa kahden traktorin hintaa vastaavalla summalla. Se ei ollut mikään erikoinen juoksija vaan käyttöhevonen, joka oli kuitenkin siitoksessa melko suosittu. Ori liittyi ilmeisesti jotenkin sota-ajan tapahtumiin, kun oli isälle niin rakas."

"Sodassa isällä oli tietysti ollut eri puolilta Suomea tulleita kavereita, joiden kanssa he lukivat loppoaikanaan Hevosviesti -lehteä ja puhuivat hevosten suvuista."

Veijo itsekin kuuntelee mielellään vanhojen hevosmiesten tarinoita. Tutuksi ovat käyneet niin Tuomo Mäkelä kuin heinäkuussa vuonna 2006 menehtynyt Kaarlo Partanenkin.

"Mäkelän 1980 - luvulla ajama Suikku on ollut lahjakkain suomenhevosori, joka on astunut meillä. Se ei voittanut koskaan kunninkuutta, siinä sillä oli huono tuuri. Mutta

Suikun jälkeläisistä löytyvät isäoritilastoissa johtavat Turo ja Hovi-Ari, superjuoksija Sipori (1.19.4a) ja kolminkertainen ravikuningatar I.P. Sukkula. Isälinjaltaan Suikku tulee 1920 - ja 30 -lukujen tähdestä Murresta. Murto ja sen poika Eri-Aaroni ovat yksittäisinä hevosina vaikuttaneet suomenhevoseen kaikkein eniten. Niiden nimet ovat tätä nykyä lähes jokaisen suomenhevosen sukutaulussa."

"Partasen 1950- ja 60 -luvulla omistama ori Ero-Lohko oli toisesta 1930 -luvun kantoorista, Lohdutuksesta. Partanen kuitenkin muistetaan Vieteristä, jonka 214:sta startista yli kaksi kolmasosaa päättyi voittoon ja vain kolme rahasijojen ulkopuolelle. Vieteriin voi johtaa todella monta huippujuoksijaa, koska

se on isänä V.T. Ajatukselle. V.T. Ajatuksen poikia taas ovat esimerkiksi nelinkertainen ravikuningas Patrik, Teme ja neljän sadan startin Liptus. Patrikin pojissa oli superjuoksija Rick (1.19.6), Temen jälkeläisistä Santeri Dahlia on kolminkertainen ravikuningas. Tämä isälinja on uljaanpoikalainen, koska Vieterin isä oli ikäluokkajuoksija Vilperi."

Mielenkiintoiseksi nämä raviratojen tähdet tekee se, että vaikka ne nopeasti vilkaistuna näyttävät olevan aivan eri sukua, näin ei ole. "Vilperin emä, Kiukaisista ollut tamma Mutrin-Lento, oli myös Suikun isänemä. Siksi Mutrin-Lennon ominaisuudet etenevät jo tuhansissa hevosissa. Yksin Suikulla jälkeläisiä on 1200 ja Vieterilläkin lähes 800."

▲ Tamma Mutrin-Lento Jt 57 Valio

◀ Veijo Toivosen mielestä Suikku on lahjakkain siitosori, joka on astunut hänen oriaseamallaan. Kuvan ori I.P. Vektor on Suikun pojanpoika.

areita joka lähtöön

Raviohjastajien Euroopan mestari Jorma Kontio on sanonut, että kuskin osuus ravikilpailutuloksessa on 30 %. Kaarlo Partasen ja Pentti Savolaisen saavutuksia arvioidessa osuutta voisi luulla suuremmaksikin. Partanen näet valmensi ja ohjasti omistamansa Ero-Lohkon ja Vieterin 1960- ja 70 -lukuilla yhdeksään ravikuninkuuteen. Savolaisen tulos oli ori Vekselin ja tamma Vekkuliinan omistajana, valmentajana ja ohjastajana 1980 -luvun alussa kahdeksan seppelettä. Savolaisen saavutusta kirkastaa myös se, että Vieteri, Vekseli ja Vekkuliina olivat kaikki hänen tallissaan syntyneitä hevoseja. Vieterillä ja Vekselillä oli sama emä, Vekkuli. Vekkuliina ja Vekseli taas olivat isänsä kautta puolisisaria.

Kuninkuusravihistorian legendaarisin ja vaikeimmin löytävissä oleva ennätys on sekin Pentti Savolaisen hallussa. Hänen kasvattamansa, omistamansa, valmentamansa ja ohjastamansa hevoset Vekseli ja Vekkuliina voittivat Joensuussa vuonna 1984 molemmat pääkilpailut.

Kaikki suuren yleisön sankareiksi kohoavat suomenhevoset eivät kuitenkaan voita kuninkuusseppelettä. Tällainen oli esimerkiksi 1950 -luvun tummanrautias ori Purje, jonka komeaa, jaloa ulkomuotoa ja askelusta tultiin ihailemaan hyvinkin kaukaa. Kuninkuuskilpailuissa se oli parhaimmillaan toinen, mutta historiaan Purje jäi alittamalla ensimmäisenä suomenhevosena 1.25,0 -rajan juostessaan 1000 metrillä ajan 1.24,8.

Hiukan samanlainen tapaus on vielä 2000 -luvulla kilpaillut ori Liptus. Se juoksi urallaan yli 400 starttia, kun keskivertohevonon pääsee sataan tai kahteen. 144 -senttinen ori sai yleisön sympatiat myös silloin, kun ei voittanut. Liptuksen tunsivat kaikki, koska sen tarina myymättä jääneestä varsasta huipulle kerrottiin näkyvästi jopa maan päälehtien sivuilla. Artikkeleissa korostettiin pikkuoriin viisautta: se osasi ottaa laukatkin muiden huomaamatta. Raviuransa jälkeen Liptus on saanut mainetta siitosoriina mm. voittamalla varsojen näyttelytulosten perusteella laske- tun isäoripörssin vuonna 2005.

© Hevosurheilu

© Anja Larvanto

Terhi Piispa

Viesker voitti kaiken

Leena Alerini

M

illä tahansa mittarilla lasketaankaan, on ori Viesker menestynein suomenhevosjuoksija. Se voitti Kaarlo Ahokkaan ohjastamana kuninkuusravit viisi kertaa peräkkäin vuosina 1996-2000 ja oli ensimmäinen suomenhevonen, joka alitti kilometriajan 1,20,0 (1.19,9a vuonna 2002). Kymmenvuotisen uransa aikana Viesker starttasi 169 kertaa. Starteista 80 % eli 136 kappaletta päättyi voittoon. Luonnollisesti Viesker oli myös se hevonen, jonka palkintosumma ensimmäisenä ylitti miljoonan euron rajan.

Kaarlo Ahokkaan talliin Laukaaseen Viesker muutti kolmivuotiaana. Oriin kilpailu-ura

päättyi vuonna 2004, mutta se asuu edelleen samassa paikassa.

"Parasta Vieskerissä on palvelualltius," toteaa isäntä. "Sen mielestä kaikki työ on mukavaa: astuminen, lenkillelähtö, uiminen, kilpailut."

Talvisin Vieskeriä treenattiin kilpailukuntoon viitenä tai kuutena päivänä viikossa kärryillä. Kesäisin ohjelmassa oli vain uittoa. Kärryt laitettiin perään kesällä ainoastaan silloin, kun starttiväli venyi kahteen viikkoon.

"Aamuisin Viesker sai tavata muutaman morsiamen, sitten mentiin uimaan ja loppupäivän hevonen lepäsi. Viesker on niin hyvä-

luontoinen, että uittaminenkin onnistuu yhdeltä mieheltä. Veneen perässä on koukku, johon Vieskerin saa kiinni. Sitten soudellaan, välillä vain parin minuutin pätkiä ja sitten huili. Joskus kilpailuaikoina saatettiin tehdä vartinkin kierros, mutta rauhallisesti."

Vieskerille on toistaiseksi syntynyt 700 jälkeläistä. Niistä voimallisimmin ovat uraa tehneet ori Vieskerin Vire (1.22,6) sekä tamma B. Helmiina (1.23,1), joka voitti ensimmäisen kuningatarittelinsä vuonna 2006.

Vieskerin isä on murtolainen Vokker, joka on sikäli harvinainen juoksija, ettei sen sukutausta löydy Eri-Aaronia.

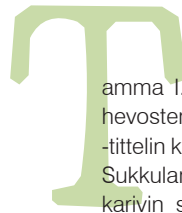

Leena Alerini

I.P. Sukkula,

tammojen eliittiä

Tamma I.P. Sukkula juoksi itsensä suomenhevosten historiaan viemällä ravikuningatar-tittelin kolmesti: vuosina 1996 ja 1999-2000. Sukkulan tunnusmerkiksi muodostuivat takarivin startit, joiden takia se joutui muita kiertäessään juoksemaan huomattavan paljon lisämetrejä.

Tammen valmentaja ja ohjastaja Heikki Parviainen tiesi, mitä teki. Eturivissä auton takana Sukkula oli vaikeasti pideltävä hevonen ja tahtoi laukata. Parviainen ratkaisi ongelman jättäytymällä startissa jonkin verran muista.

Pohjois-Suomessa Kajaanin lähellä tallia pitävä Parviainen on eläkkeelle jäänyt sotilasmestari. Hänen kasvattamiensa hevosten nimissä oleva etuliite I.P. tulee kantatamma Ilta-Postin nimestä. Ilta-Posti on myös I.P. Sukkulan emä.

"Sukkula on pitkän jalostustyön tulos," nyökkää Parviainen. "Siitä näki jo nuorena, kuinka lahjakas se on. Luonteeltaan Sukkula on määrätietoinen ja tavallaan kova. Sitä on ajettu suhteessa paljon, niin kärryillä kuin

reelläkin. Raskaampien, pitkien lenkkien päälle käytiin vielä verryttelylenkki. Sillekin Sukkula lähti mielellään, mikä tuntui ihmeelliseltä."

Toisaalta tamma ei ymmärtänyt ollenkaan, jos joku komensi sitä liikaa. "Se oli sillä lailla herkkä, että turhasta ei kannattanut sanoa. Jos siitä tuntui, että huomautettiin asiattomasti, sen koko olemus muuttui alakuloiseksi."

Sukkulan kanssa Parviainen on saanut kokea myös hevosurheilun vaikeuden kantapään kautta. "Ensimmäisen ravikuningatarvoiton jälkeisenä keväänä tuntui, että tamma oli parhaimmillaan. Sitten se jäältä palattaessa astui halkeaman reunaan ja reväytti nivelrustonsa. Vamma vaikutti aluksi pieneltä, mutta lopulta sitä hoidettiin melkein vuosi. Oli se kovaa, kun huippuhevososen tulevaisuudesta ei yhtäkkiä tiennytkään mitään."

Huolellisen hoidon ansiosta I.P. Sukkula parani ja saavutti kaksi kuningatar-titteliä lisää. Keväällä 2006 I.P. Sukkula synnytti odotetun orijälkeläisen ravikuningas Vieskeristä.

▲ Viesker ja I.P. Sukkula hallitsivat kuninkuusraveja yhtä aikaa kolmesti - vuosina 1996, 1999 ja 2000.

uontoinen,
nistuu yhdeltä mieheltä”

Kiitolaukkakilpailuissa

Syksyllä 1939 Puolustusvoimien rauhanajan joukoilla oli 4700 hevosta. Hevosotosten jälkeen niitä palveli talvisodassa 64 000 ja jatkosodassakin vielä 45 000. Tavalliset kuormastohevoset vetivät rintamalla sulan aikana kärryjä, mutta lumipeitteen vahvistuessa siirryttiin rekiin. Yhtä raskasta tykkiä vetämään tarvittiin kahdeksan hevosta.

Raviurheiluun verrattuna ratsastus on kehittynyt Suomessa huomattavasti hitaammin ja pienimuotoisempaan. Ratsastusseuroja oli vuonna 1936 vasta 13 kappaletta ja vuonna 1970:kin vain 45. Muutos tapahtui vasta 1980 -luvun alussa, jolloin seurojen määrä nousi yli sataan ja kilpailuja pidettiin noin viidetkymmenet. Nykyään ratsastuksen harrastajia on yli 100 000. Kilpailujakin järjestetään useita satoja monissa eri lajeissa.

Suomenhevosella on kuitenkin aina ollut ratsuna oma tehtävänsä. Monet tiet olivat sisämaassa pitkälle 1800 -luvun loppuun niin huonossa kunnossa, että hevosella saattoi niillä kulkea vain ratsain. Kun kevytmuotoisen yleishevosen kantakirja 1920 -luvulla avattiin, sen odotettiin palvelevan erityisesti armeijan ratsuhevostarpeita.

Koska yleishevosekantakirja ei tuntunut saavan haluttua suosiota, ryhdyttiin harrastajien houkuttelemiseksi järjestämään ravien yhteydessä kiitolaukkalähtöjä. Valtion laukkakilpailuissa parhaan kilometriajan sai 1930 -luvun lopulla ori Polle 3064: 1.20,4. Kun laukkakilpailuperinnettä 1990 -luvulle tultaessa elvytettiin, voittajien tulokset olivat viisi sekuntia nopeampia. Lajin epävirallinen Suomen ennätys on Tähti-Vireen vuonna 1988 Vermossa laukkaama 1.15,0. Paikallis-

raveissa laukataan nykyisin reilut kymmenen lähtöä vuodessa.

Kevytmuotoisen hevosen vaatimukset olivat suurin piirtein samat kuin nykyisessä ratsusuunnan kantakirjassa: väljä pään ja kaulan yhtymäkohta, pitkä niska, pitkä kevyenlainen kaula, korkea pitkä säkä, pitkä loiva lapa, hyvä ryhti, pitkä jyrkähkö lautanen, vahvat jalat, keveät joustavat liikkeet sekä vireä ja taipuisa luonne. Jaloista mainittiin erikseen, ettei niissä saanut esiintyä sapeleisuutta, supistunutta etusäärtä tai lyhyitä vohisia.

Sodassa olleiden suomenhevosien urheudesta on jäänyt elämään useita tarinoita. Yli 20 000 hevosta ei päässyt kotiin, mutta palanneista jotkut päästettiin jo rautatieasemalla vapaaksi. Ihmeen hyvin ne osasivat vuosia aiemmin taakse jääneeseen kotitalalliinsa.

Vuonna 1997 sotahevosille pystytettiin oma patsas Seinäjoelle. Luonnollisen kokoinen teos on pronssia. Sen molemmin puolin on reliefit, jotka kuvaavat suomenhevosen monipuolista, palvelevaa luonnetta.

Suomenhevosten este-
mestaruus ratkaistaan 120
senttimetrin luokassa. Ori
Pellervo ja Minna Nikmo
voittivat mestaruuden
1990 -luvulla neljästi.

Varma estehhevonen

Armeijassa suomenhevosilla laukattiin ja hypättiin paljon. Oli luonnollista ajatella, että kenttä- ja esteratsastus olisivat ratsastuksen lajeista niille sopivimmat. Kun R -suunnan kantakirja 1971 avattiin ja suomenratsun jalostaminen alkoi, tuli Ratsastajainliitto mukaan kehitystyöhön perustamalla Pollen-Malja -nimisen pistekilpailun. Siinä kunakin vuonna kansallisissa estekilpailuissa suurimman sijoituspistemäärän saavuttanut suomenhevonen sai kilpailun nimeä kantavan kiertopalkinnon vuodeksi haltuunsa.

Pollen-Malja päättyi kolmen perättäisen voiton perusteella lopullisesti Veikko Heikkilän haltuun jo 1975. Hänen Heli -ruunallensa ei kukaan voinut mitään: se jäi historiaan ihmehyppääjänä, jolle uusinnan 155 -senttiset esteetkään eivät olleet liikaa.

Yhtä aikaa Pollen-Maljan kanssa syntyi suomenhevosen ratsukäyttöä tukemaan oma yhdistys, Suomenratsut ry. Se pyrki saamaan ammattiratsastajat kiinnostumaan suomenhevosesta ja kohottamaan sen koulutustasoa. Suomen Hippoksen tuella luotiin suomenhevoselle omia kilpailuluokkia, jois-

sa oli huomattavat rahapalkinnot. 2000 -luvulla näitä kansallisen tason Prix de Suomen Hippos -luokkia on järjestetty eri ratsastuksen lajeissa yhteensä 15 / vuosi. Kerralla niihin osallistuu 10 -40 ratsukkoa.

Esteratsastuksessa Prix de Suomen Hippos -luokkien radan korkeus on 100 -110 cm, paitsi mestaruuskilpailun viimeisessä osakokeessa 120 cm. Kaikille avoimissa kilpailuluokissa esiintyy vuosittain kahdesta viiteen suomenhevosta, jotka hyppäävät myös 130 cm:n ratoja. Esimerkki tällaisesta kuuluisasta estehevosesta on ori Samuli, jo-

ka on osallistunut myös Helsinki International Horse Show'n showratsastusluokkiin. World cup -esteosakilpailun sisältävä HIHS on koko vuoden tärkein ratsastustapahtuma Suomessa.

Suomenhevosen paras ominaisuus esteratsuna on luotettavuus. Se kieltää harvoin ja osaa useimmiten itse katsoa ponnistuspaikan, vaikka ratsastaja vain "istuisi kyydisä". Suomenhevosen rehelliisyys painaakin ratsastajan harteille vastuun siitä, miten vaativien tehtävien eteen hän ratsunsa kulloinkin asettaa.

Margit Tröckén

◀ Kenraali R.W. Stewen onnittelee Leena Päijää Vermossa 1988 epävirallisen Suomenennätyksen 1.15,0 johdosta.

Vaativan tason

kouluratsu

Margit Ticklén

Suurin osa 200 - 240 kansallisella tasolla vuosittain kilpailevasta suomenhevosratsukosta on mukana kouluratsastuksessa. Toteamus yllättää vanhemman sukupolven, sillä vielä 1980 -luvun alussa ratsutyyppejä - ryhdyikääitä, etuosastaan kevyitä, joustavaliikkeisiä - suomenhevosia oli harvassa. Jalostus on kuitenkin tyyppin ja liikkeiden osalta onnistunut niin hyvin, että useat suomenhevoset voivat kilpailla avoimissa vaativissa luokissa. Menestyneille kouluoriille kuten Kelmi, Nysteri, Pilven Poika ja Jaime on yhteistä se, että niillä on alusta lähtien ollut ammattitaitoinen ratsastaja.

Kelmin menestys oli 1980 -luvulla sensaatio. Suomenhevosten mestaruuksia sille kertyi seitsemän kappaletta. Suuren yleisön tietoisuuteen Kelmi pääsi voittamalla nuorten viisivuotiaiden hevosten championaatin 1984 ja osallistumalla kahdesti kouluratsastuksen avoimiin Suomen mestaruuskilpailuihin.

Kilpailu-uran rinnalla Kelmi kulki loistavan

siitosoriin tien, jolta jäi yli 100 jälkeläistä. Niistä on löytynyt jo useampia kantakirjapoikia ja tietenkin koulumestaruusmitaleille yltäneitä muita hevosia; esimerkiksi kestävyydellään ihastuttanut nestoriruuna Satso. Kelmin suvun vesoilla näyttäisi olevan isän peruiina lennokkaat raviliikkeet ja sopiva, nöyrä luonne.

Toinen vahvan R -suunnan isäorinlinjan jo luonut kouluori on mestaruushopeaa saavuttanut Pilven Poika. Silläkin on pian 100 jälkeläistä. Pilven Pojan linjalla hevosten kiihtelyin ominaisuus on hyvä ratsutyyppejä.

Suurin osa suomenhevosista kilpailee kuitenkin kansallisissa helppo A -tason luokissa, joissa on säännönmukaisesti 30 -40 lähtijää. Seura- ja aluetason kilpailijoita on vaikea laskea, sillä ratsukäytössä on laskuttavasta riippuen 3000 -4000 suomenhevosta. Niistä vain osa on ratsukantakirjassa.

Pääosalla suomenhevosia on suhteellisen matalat, tasaiset liikkeet. Niissä on aloittelijan helppo istua: seikka, jonka ansiosta suomenhevoset sopivat hyvin ratsastuskoulujen opetushevosiksi. Opetus- ja terapiaratsuina palvelee arviolta 1000 suomenhevosta.

Kristen Lindh

▲ Suomenhevosratsut ovat suosittuja showhevosia. Kaksinkertainen koulumestari Jaime kävi Kirsi Hagnerin kanssa esiintymässä Ruotsin valtioksiottolassa Flyingessä vuonna 2004.

500 metriä minuutissa

Ruuna Willin Oskari oli suomenhevosten kenttämestari vuonna 2005.

Suomenhevonen sopii mainiosti kaikkiin maastossa tapahtuviin ratsastuksen lajeihin kuten matkaratsastukseen, maastotaitokilpailuihin ja hiihtoesteratsastukseen. Ritva Lampinen ja tamma Uusi-Helinä ovat osallistuneet jopa matkaratsastuksen 160 kilometrin mittaiseen maailmanmestaruuskisaan. Maastotaitokilpailuja pidetään vuosittain Rautalammilla ja Ypäjällä. Niihin

kuuluu sekä suunnistustehtävä että askellajikokeita ja noin kymmenen eri suorituspisteen taitorata. Hiihtoesteissä kilpailtiin aiemmin Helsingin keskustassa Laakson ratsastusstadionilla. Nykyisin tuhatpäisen yleisön helmikuussa keräävä koetus pidetään Espoon Nuuksiossa.

A rmeijan laukkaperinnettä vietiin 1980 -luvulle tultaessa uusille urille maastokilpailuissa, joissa ideana oli hypätä maastorata puhtaasti ja nopeasti. Esteet eivät olleet pieniä vaan verrattavissa kenttäkilpailun avoimiin luokkiin. Mitaliratsukoissa oli luonnollisesti Niinisalalon varuskunnan miehiä ja muun muassa Seppo Laine, joka sittemmin voitti ruuna Veli-Piilillä yhtenä ja samana vuonna kaikkien kolmen ratsastuksen lajin (koulu, esteet, kenttä) suomenhevosemestaruuden.

Varuskunnan väen ohella 1980 -luvun kenttäkilpailuissa oli mukana Ypäjän Hevosopiston opettajia ja oppilaita. Osallistujamäärä ei ole sittemminkään noussut, vaikka vaatimuksia on löyhennetty. Nykyisin rataesteet ovat metrin korkuisia ja maastorata noin kaksi kilometriä, kun alkuun kyse oli 110 cm:n ja kolmen kilometrin radoista. Kilpailuinnotukseen tai sen vähyyteen vaikuttavat eniten maasto-osuuksien nopeudet. Vaativan tason 490 metriä minuutissa aiheuttaa sen, että sekä ratsastajan että hevosen kunnon on radalle lähdeittäessä oltava kohdallaan.

Veli-Piilin kaltaista superhevosta ei kenttäradoilla ole hetkeen nähty. Maiju Mallatin ori Ponuveikko tosin oli vuoden 2003 kenttämestari, 2004 estemestaruuksien pronssimitalisti ja 2005 koulumestaruuksien viides. Ori R.T. Kajaus on sekin ollut kenttämestari (2001), estemestaruuksien kuudes ja koulumestaruuksien kymmenes. Ori Jaapeli puolestaan voitti vuonna 2004 yli kymmenen kansallista kenttäloukkaa peräkkäin, ansaiten voitoillaan itselleen vankan ihailijajoukon.

Terttu Peltonen

▲ 1980 -luvun superhevonen Veli-Piili osallistui Seppo Laineen ratsastamana myös kenttäratsastuksen avoimen luokan Pohjoismaiden mestaruuskilpailuihin.

◀ Kestävät geenit. Matkaratsastuksen maailmanmestaruuksiin osallistuneen tamma Uusi-Helinän poika Loisto Kamu jatkaa emänsä viitoittamalla tiellä.

Turvallinen vaelluskumppani

Margit Ticklén

1990-luvulla Suomeen syntyi muun Euroopan vanavedessä markkinoita vaellusratsastustalleille. Osa niistä otti käyttöönsä islanninhevosen, mutta enemmistöllä vaellusten vetonaulana on alkuperäinen suomenhevonen tai suomenpienhevonen. Vanhin ja tunnetuin vaellustalli on Jorma Patosalmen perintötalalleen Kuusamoon perustama Finnhorse Farm. Sen kärkituote on 160 kilometrin mittainen vaativa erämaavaellus Oulangan kansallispuiston maisemissa.

Patosalmen suomenhevoset kulkevat Oulanka Trail -nimellä markkinoitavan reitin 15-20 kertaa kesässä eli yhteensä yli 3200 km. Kierroksen 160 kilometriä taittavat viidessä päivässä. Niiden aikana hevosilla kipeillään jyrkkiä kanjoneita ylös ja alas, kahlataan joken yli ja laukataan kymmenenkin kilometriä kerrallaan.

Retkillä oppaana toimivan Patosalmen mukaan suomenhevosen valtteja ovat varmajalkaisuus, kestävyys ja rauhallisuus, joka ei poissulje psyykkistä vireyttä. "Suomenhevonen ei pelkää mitään, vaikka seuraakin ympäristöään tarkkaavaisena," hän vahvistaa.

Etelä-Suomessa puolestaan on paljon yrittäjiä, jotka myyvät vaellusten nimellä lyhyempikestoisia, muutaman tunnin maastoretkeä laavuruokailuineen. Niissä voidaan osa matkasta kulkea kärryillä ajaen.

Yksilöllisyyttä korostava aika on tuonut maanteille myös yksin joko ratsain tai vankurilla liikkuvat suomenhevosvaeltajat. Televisio ja lehdistö raportoivat mielellään näiden maisemaan sopivien "uuskulkureiden" tekemistä 300-1000 kilometrin matkoista. "Kulkureiden" määrä on lisääntymään päin. Esimerkiksi Hämeen järviylängön 80 neliökilometrin alueelta on tällaisia yksinvaeltajia varten julkaistu oma reittikartta. Siihen on piirretty hevosille soveltuvia polkuja ja hiek-

kateitä usean sadan kilometrin pituudelta. Alueelle on samalla muodostunut huomattava yksityistallien verkosto Finnhorse Tours, joka tarjoaa vaeltajille majoitus- ja ohjelmalveluja.

Suomen Ratsastajainliitto puolestaan on vastannut kiinnostukseen tehostamalla tiedotusta ratsukoiden jokamiehenoikeuksista. Neuvotteluja merkittyjen ratsastusreittien tekemisestä käydään useiden kuntien kanssa.

© Jorma Patosalmi

Monipuolinen

harrastehevonen

Monipuolisia käyttömahdollisuuksia tarjoava suomenhevonen on erinomainen harrastehevonen. Nekin yksilöt, jotka rakenteellisesti ovat lähinnä juoksijoita tai ratsuja, kykenevät helposti vetämään tukkikuormaa tai toimimaan hääajojen vetojuhtina. Parhaassa tapauksessa yksi ja sama hevonen on voinut juosta raviradalla kilpaa kärryjen kanssa ja ratsastettuna, hankkinut kiitolaukaennätyksen, ollut mukana kansainvälisissä valjakkoajokilpailuissa, metsätyö- ja käyttöajokilpailuissa, koulu-, este- ja kenttäratsastuksen kansallisissa luokissa sekä esiintynyt teatterissa ja toiminut vaellushevosena.

Hyvä esimerkki tällaisesta harrastajan luottohevosesta on ori **Murron Valo**. Se syntyi juoksijaksi, mutta päätyi ratsusuunnan kantakirjaan.

"Ei siitä ollut raviradoille, vaikka veljellensä on aika hyvä tilikin," hymähtää Murron Valon omistaja Elina Vähäkangas. "Koelähdössä tuli aika 1.40,0. Sen jälkeen aloin suunnitella pelkkää ratsun uraa, koska siihen sillä on ainakin sopiva rakenne. Kun Valo oli ammattilaisella koulutuksessa, tajusin ettei kouluratsastukseen ollut sen omin laji. Siihen Valo oli liian vilkas. Esteradoilla eloisuudesta sen sijaan oli hyötyä, ja siellä Valo menestyi hienosti. Minna Nikmon kanssa se keräsi yh-

den kauden aikana 15 kansallista sijoitusta. Niistä kolme oli kenttäkilpailuista, loput esteiltä. Hyvästä, ammattilaisen tekemästä peruskoulutuksesta olen itse saanut eniten nauttia siinä, että Valo on erittäin herkkä sekä ajaa että ratsastaa."

Valon palattua kilpailujen jälkeen talveksi kotiin se on ollut lähinnä kevyessä kärry- ja rekiäjossa. Sulan maan aikaan Valo tienaa leipänsä hääajeluksissa. Talvella se myös toimii metsätyöajokurssien opetushevosena. Vähäkangas on vuosien mittaan päätellyt, että Valon paikka on metsässä: "Siellä Valo ei vilkuile sivuilleen vaan seisoo rauhassa ja odottaa, mitä siltä seuraavaksi toivotaan."

Ruokinta

Suomenhevosten elinolosuhteet, hoito ja ruokinta ovat parantuneet sitä mukaa, kun ihmisten elintaso on noussut. 1800-luvulla saattoi suomalaisen hevosen ruokana olla aamulla haavanlehtiä ja vähän myöhemmin rukiinolkisilppua. Silppuun oli sekoitettu haavankuorista ja kuusenneulasista jauhetta jauhoa. Samanlaista silppua annettiin lisää sekä päivällä että illalla. Yöksi laitettiin hevosen eteen ohran- tai kauranolkia. Nykyään työtaitekeväen suomenhevosen ruokintasuositukseen kuuluu kuudesta seitsemään kiloa kuivaa heinää, kahdesta kolmeen kiloa kauraa, täydennysrehuja ja kivennäisiä.

Margit Ticklén

◀ Monipuolisesti hevosen kuuliaisuutta, ketteryyttä ja kestävyyttä testaava valjakkoajo on vienyt suomenhevokset aina MM-kilpailuihin asti. Ori Pikku-Peto on lajin kaksinkertainen Suomen mestari.

© Annina Heikkö

Ponikokoinen

h

v

o

n

e

n

M

etsässä pääsee etenemään ketterästi alle 148 senttiä korkealla suomenpienhevosella. Pienemmästä koostaan huolimatta se jak-
saa kantaa aikuisratsastajaa vaellusvarus-
teineen jopa usean sadan kilometrin mat-
kan. Tämän ovat huomanneet vaellusretkiä
järjestävät yritykset, jotka arvostavat myös
pienhevosen hyvää rehunkäyttökykyä.

Kilpailuissa pienhevoseet eivät isommille
lajitovereilleen häviä. 144 -senttinen juoksi-
jaori Liptus on kellottanut ajan 1.21,2a, ruu-
na Arokari hypännyt 120 cm:n esteratoja
hevosvälein ja ori Eeli korjannut ruusukkeita
junioreiden kouluratsastuskilpailuissa. Vuo-
desta 2005 pienhevosille on pidetty omat,
kaksipäiväiset estemestaruuskilpailut. En-
simmäiseksi estemestariksi seppelöitiin
harvinaista Härmän isälinjaa edustava ori
[Auran Aapeli](#).

Laajinta huomiota pienhevoseet ovat
saaneet valjakkoajon avoimissa poniluoi-
kissa. Lajin Suomen mestareiksi ovat yl-
täneet muun muassa ori Mirlakka, tam-
ma Lapin Viri ja ruuna Vinsker. Mirlakka,
Lapin Viri ja tamma Jallun Heili muo-
dostivat vuonna 2003 valjakkoajon
ponimaajoukkueen ja ottivat Suomelle
Pohjoismaiden mestaruuskilpailuissa ho-
peaa.

Suomenpienhevosista löytyy sekä luon-
teeltaan rauhallisempia, nuorille harrastajille
sopivia yksilöitä että sähkökämpäitä kilpahevo-
sia. Jalostussuuntaan keskittyneitä kasvat-
tajia on koko maassa kymmenkunta. Kompaktit ja sopusuhtaiset pienhevosvarsat ovat
erittäin kysytyjä myös siksi, että niitä syntyy
vuosittain vain 30 - 40 kappaletta.

Margit Ticklén

Haaveena ikäluokkahuippu

Valtion hevosjalostus

Työ- ja juoksijahevosta kasvatettiin Valtion hevosjalostuslaitoksessa Ypäjällä vuosina 1937 - 89. Laitoksen tehtäviin kuului maan olosuhteisiin sopivien, korkeatasoisten hevosten kasvatus. 1970-luvulta alkaen Ypäjällä on panostettu merkittävästi myös suomenhevosratsun kehittämiseen. Ratsuoriista kuuluisin, Kelmi, oli vuoteen 1989 Valtion hevosjalostuslaitoksen omistuksessa. Sittemmin sen haltija on ollut Maatalouden tutkimuskeskus, joka ylläpitää Ypäjällä edelleen pienimuotoista valtion kasvatustoimintaa.

Syntyneet varsat 1965 -2005

1965 3000 1973 600 1985 1400 1995 1200 2005 1350

Suomenhevospasvatus on kokenut viimeisen puolen vuosisadan aikana saman rakennemuutoksen kuin teollistunut ja kaupungistunut yhteiskunta yleensä. Pientilojen hävitessä varsamäärä putosi vuoden 1965 3000:sta kahdeksassa vuodessa alle 600:aan. Suomen Hippoksen maksamien kasvatuspalkkioiden ja varsarahojen vaikutuksesta kasvatus on elpynyt, vaikka kyseessä oli suomenhevosen historian pahin romahdus. Vuonna 2005 maailmaan saatettiin toiveikkaasti jo 1350 suomenhevosvarsa.

Varsojamyyniinkin kasvattavien ongelma on, että pikkuvarsat eivät tahdo mennä kaupaksi. Harrastajat hankkivat mielui-

ten jo kolmivuotiaaksi ehtineitä hevosia, koska niillä pääsee saman tien ratsastamaan tai ajamaan koelähdön. Raviratojen ikäluokkakilpailuihin suomenhevon tosin on valmis vasta nelivuotiaana. Silloin ne voivat osallistua Teivossa syksyisiin ajettavaan Kriteeriumiin. Muita tunnettuja suomenhevosten nelivuotislähtöjä ovat Oulu Express, Kaustisen Pikkupelimanni ja Porin Satakunta-ajo.

Vastaavasti ratsupuolella 3-5 -vuotiaat suomenhevoset voidaan ilmoittaa vuosittaiseen laatuarvostelukilpailuun. Hyväpalkintoinen Tapiola kasvattajakilpailu on vuorossa kuusivuotiaana. Silloin suomenhevosratsun pitäisi olla koulutettu kouluratsastuksessa helppo A - ja esteratsastuksessa 90 cm:n tasolle.

1970 -luvun talousahdingossa Suomen valtio kannusti hevospasvattajia maksamalla syntyvistä varsoista erillistä tukea, niin kutsuttua varsarahaa. 1990-luvun taloudellisen laman seurauksena varsarahaa poistettiin. Tilalle saatiin Suomen Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen vuonna 1995 alkuperäisrodun tuki ja kansallinen hevostalouden kasvatuslaki.

Tuista huolimatta suomenhevospasvatuksessa on kyse harrastuksesta: erittäin harva kasvattaja ansaitsee varsoillaan muuta kuin hyvän mielen. Poikkeuksesta käyvät ne juoksijavarso, jotka jossain vaiheessa kilpailevat aivan lajinsa huipulla. Niiden palkintorahoitusta kasvattajan osuus on mukavat 10 %.

◀ Toimivassa pihatossa on ilmava ja tuulelta suojattu makuuhalli sekä riittävän laaja ulkoilutarha. Hevosten liikkumista saadaan lisättyä jakamalla rehut eri puolille tarhaa.

Pihattokasvatus valtaa alaa

Kannattavuuden parantamiseksi etsittiin kasvatukseseen 1990 -luvulla uusia ideoita Keski-Euroopasta. Laajimman kannatuksen sai ajatus pihattotalleista. Niissä varsat elävät kolmivuotiaiksi saakka laumana lämmittämättömässä tallissa, josta on yötä päivää vapaa kulku jaloittelutarhaan. Pihatoissa eläviä varsoja käsitellään yleensä vähemmän kuin tavallisissa talleissa eikä pihattoon kertyvää lantapatjaakaan vaihdeta kuin keväisin. Näin säästetään varsaa kohti syntäviä työvoimakuluja. Toisaalta varsat tarvitsevat ulkotallissa talvisaikaan jopa 40 % enemmän rehua kuin lämpimämmässä olosuhteissa. Myös madotus on tehtävä huomattavasti totuttua useammin.

Muutama suomenhevospasvattaja on rakentanut omia tarpeitaan laajemman pihaton ja pitää siellä myös vieraiden varsoja.

Hoitomaksu on suomalaisissa pihatoissa lähes puolet halvempi kuin lämpimien tallien yksittäiskarsinoissa.

Kylmäen hevostilalle Marttilaan vuonna 2000 valmistuneen pihaton sisätilat riittävät 40:lle varsalle.

"Rakennus itsessään on tehty monikäyttöiseksi," kertoo Elina Kylämäki. "Kesällä, kun varsat ovat laitumella, se toimii heinäkuivaamona ja varastona. Lisäksi siellä on oriasematilat."

Talvisin pihattorakennus jaetaan neljään sadan neliön karsinaan. Varsojen hoito on tehokasta. "Muoviliuskeovien ja tuulikaappien kautta varsat pääsevät ulkoilemaan milloin haluavat. Karsinoita siivotaan koneellisesti myös talvella, mutta vain ruokintapöydän välittömästä läheisyydestä. Pöydälle levitetään omasta pellosta otettua heinää

traktorilla niin runsaasti, että varsat voivat syödä vuorokauden ympäri. Hevosten juomavesi tulee lämmitettävistä uimurikupeista, mutta väkirehut jaetaan käsipelillä kahdesti päivässä. Samalla tarkastetaan, että varsat ovat fyysisesti kunnossa."

Sosiaalisen luonteensa takia suomenhevokset viihtyvät pihatossa. Koska suomenhevosen kylmänkestävyyskin on tutkimuksissa todettu hyväksi, pihattokasvatuksen odotetaan jatkossa edelleen lisääntyvän. Mukaan ovat tulossa myös täysin automatisoidut, saksalaistyyppiset aktiivitalit. Ne ovat pihattomaisia talleja, joissa ihmisen työ rajoittuu ruokintaa säätelevän tietokoneen ohjelmointiin, ruokinta-automaattien täyttöön kerran viikossa, kuivikeoljen lisäämiseen ja lantatraktorin ajamiseen.

◀ Ylä-Savon ammattiopistolla Kiuruvedellä tutkitaan pihattovarsojen käyttäytymistä ja kasvua. Kovilla pakkasilla varsojen rehutarve on pihatossa jopa 40 % suurempi kuin lämpimissä talliolosuhteissa.

Seppo Suurosen (oik.) menestys valmentajana perustuu siihen, että hän jakaa tehtävät erikoisosajille: kasvattaja kasvattaa varsan, Suuronen valmentaa nuoren hevosen kunnan kohdalleen ja ammattikuski ajaa kilpaa.

Margit Ticklén

Verkottumisella tuloksiin

Suurpihattojen syntyminen on osa hevosalan verkottumiskehitystä. Varsojen annetaan kasvaa ja kehittyä siellä, missä on niihin liittyvää tietotaitoa. Pihatoista varsat viedään 1-3 -vuotiaana ajo- tai ratsukoulutukseen ammattivalmentajille. Jotta hevosen omistaja saisi taloudelliselle panokselle mahdollisimman paljon vastinetta, valmentajat puolestaan antavat nuoren hevosen kilpailtavaksi kunkin hevosurheilulajin erikoisosajille.

Yksi 2000-luvun arvostetuimmista ammattivalmentajista on juvalainen Seppo Suuronen, jonka ura raviurheilun parissa sai lentävän lähdön vuonna 1981. Hän osti silloin ensimmäisen suomenhevosvarsansa Patrikin, josta teki moninkertaisen ravikuninkaan. Sitten hän opettaa useita ikäluokkatähtiä kuten 5-vuotiaiden parhaina palkitut Artture ja Cordiitta sekä Suomenennätysori A.T. Eko.

Suurosen mukaan tulosta syntyy, kun jokainen pelin nappuloista tekee sitä, minkä parhaiten osaa. "Ajoin itsekkin välillä paljon kilpaa," Suuronen toteaa. "Jätin sen lainakuskeille kun huomasin, että he pärjäävät hevosillani paremmin. Keskityn sen sijaan valmennukseen, jossa minulla on pitkä kokemus ja selkeäksi hioutunut toimintamalli."

Suurosen mallissa varsoja opetetaan ilman kelloa. "Pidetään paljon valjaisissa, jolloin ajosta tulee niille tuiki tavallista puuhaa. Käydään lenkillä isoissa porukoissa, jotta varsoilla on kivaa. Lenkillä ei viivytetä pitkään vaan lasketellaan hiitinviisiin niin, et-

tä varsat saavat vaikka vähän kilvoitellakin keskenään. Ja kun kerta mahdollisuus on, tehdään osa valmennuksesta uittamalla. Suomenhevosen uran kannalta on oleellista, että ne oppivat nauttimaan työnteosta."

Margit Ticklén

Näyttelyt ovat osa markkinointia

Varsan myynnissä on juoksijoilla huomionarvoisinta suku, joka antaa olettaa kyseisellä yksilöllä olevan nopeus jo geeniperimässään. Työhevos-, ratsu- ja pienhevospuolella myös näyttelymenestys ja kantakirjapalkinto ovat tärkeitä hevosen ostopäätökseen ja hintaan vaikuttavia tekijöitä.

Maaliskuusta lokakuuhun suomenhevosille järjestetään useita kymmeniä Suomen Hippoksen piiriagronomin vetämiä tamma- ja varsanäyttelyitä. Niissä voi joko kantakirjata tamman tai saada 1-3 -vuotiaasta varsasta rakennearvostelun. Arvostelussa varsalle annetaan 1-10 pistettä tyypistä, rungosta, jaloista, kavioista sekä käynti- ja juoksuliikkeistä. Tärkeimmät arviointikohdat ovat jalat ja juoksuliikkeet sekä ratsuvarsoilla käynti. Lopuksi määriteltävään palkintoon (III - I) vaikuttaa eniten varsasta lautakunnalle koko näyttelyn aikana syntyvä kokonaiskuva.

Palkittu varsa voi osallistua kerran vuodessa järjestettävään Valtakunnalliseen varsanäyttelyyn, jossa jaettavat rahapalkinnot ovat tavalliseen hevosjalostusliiton näyttelyyn verrattuna kymmenkertaiset.

4-vuotiaille ja vanhemmille oriille on omat kantakirjanäyttelynsä talvella, keväällä ja syksyllä. Niissä arvostelun tekee erillinen orilautakunta, jonka puheenjohtajana toimii Suomen Hippoksen jalostusjohtaja. Noin 15 % kunkin ikäluokan oriista on kantakirjakelpoisia. Suoritusten lisäksi kantakirjanäyttelyssä arvostellaan hevosen rakenne, kestävyys, liikkeet ja luonne sekä tutkitaan perinnölliset sairaudet.

Terttu Pellonen

Margit Tröckén

◀ Pienhevosori Sibbo on esimerkki hyvästä näyttelyhevosesta. Yksivuotiaana se voitti PONY -näyttelyn pienhevosille tarkoitetun luokan, kolmevuotiaana Hippoksen varsanäyttelyn ja oli lisäksi nuorten suomenhevosien laatuarvostelussa parasrakenteinen kolmevuotias hevonen.

Terttu Pellonen

Suomenhevosen haasteet

Koska yli kolme neljäsosaa suomenhevosesta on juoksijoita, rodun tulevaisuuden kannalta tärkeintä on säilyttää sitä kohtaan raviurheilupuolella tunnettu kiinnostus. Suomenhevosten osuus kaikista Suomen ravikilpailuissa startanneista hevosesta on vuosittain noin kolmannes. Osuuden suurentamiseen tarvitaan paitsi omistajia ja valmentajia innostavia uusia ikäluokkatähtiä ja superjuoksijoita, myös riittävä määrä tasaisesti maan eri raviradoille jakautuvia suomenhevoslähtöjä ja -sarjoja.

Keinosiemennyksen käyttöönotto 80 -luvulla lisäsi suosituimpien siitosoriiden tammamäärää niin, että suomenhevosen geneettisen vaihtelun ylläpitämiseen on pitänyt paneutua aivan erityisesti. Suomenhevosen sukusiitosaste oli vuoden 2004 ikäluokassa lähes tasan 4 %. Se on alle puolet lämminveriravurin vastaavasta. Erikoisemmat sukuhaarat ovat säilyneet varsinkin ratsu- ja pienhevosten isälin-

joina. Niistä syntyvien jälkeläisten lukumäärä on kasvussa mutta edelleen kokonaisuuteen nähden pieni, noin 200 vuodessa. Jalostusarvon voimalliseen kohenemiseen vaadittaisiin vuositasolla hevosmateriaali, jossa olisi 3000 astutettavaa tammaa ja 2000 syntyvää varsaa. Suomenhevosen kohdalla nämä luvut ovat toistaiseksi noin 2000 ja 1400.

Varsamääriä ei saada hyvilläkään hevosilla nousuun ilman voimakasta markkinointia, joka tukee sekä kasvattajien että ostajien uskoa rodun tulevaisuuteen. Jokainen uusi ystävänä on suomenhevoselle tarpeen.

Jatkossa myös perinnöllisten sairauksien leviämisen on kannettava huolta. Vaikka suomenhevosen terveys on muihin yleishevosrotuihin verrattuna hyvä, vaarana on, että sukusiitosasteen noustessa korkeammaksi muun

muassa kaviorustonluutumat ja erilaiset allergiat yleistyvät. Allergioiden kehitysmekanismia ei tosin tunneta niin tarkkaan, että voitaisiin varmuudella sanoa, mikä osuus niiden syntyyn on perimällä ja mikä ympäristötekijöillä.

Vuoden 2006 Suur-Hollola -ajossa oli raviyleisön toivomaa jännitystä. Takamatkalta lähtenyt 12-vuotias Saran Salama teki juoksussa Suomen ennätyksen, mutta saavutti viisivuotiaiden ikäluokkatähden A.T. Ekon vasta maalilinjalla.

Tulevaisuuden mahdollisuudet

Suomenhevosen tulevaisuus on avoin kenttä: täynnä mahdollisuuksia, jotka niihin tartuttaessa myös toteutuvat. Raviurheilusta alkunsa saanut ja kaupunkilaisia miellyttävä hevosen kimppeamistus tekee tuloaan myös muille suomenhevosaloille. Ratsuilla omistuksen mielekkyyttä on ollut edistämässä Ypäjän hevospiston syksyisin järjestämä Suomenratsujen kuninkaalliset -kilpailuviikonloppu, johon osallistuu vuosittain noin 300 ratsu- ja pienhevosta. Monipuolisen tapahtuman vetonauloja ovat suomenhevosten mestaruudet ja kasvattajakilpailu sekä erilaiset nuorten hevosten koulutukseen liittyvät seminaarit.

Kaikkein voimakkain-ta suomenhevosten kysynnän kasvu on kuitenkin koko perheen harrastehevosena. Historiansa ansiosta kotimainen hevosrotumme sopii erinomaisesti myös maatilamatkailun tarpeisiin: ratsain tehtävät vaellukset, hääajelutukset, elämykselliset savotta- ja uintiretket sekä heinätyöt hoituvat yhdellä ja samalla hevosella.

Matkailun lisääntyessä myös suomenhevosen vienti on lähtemässä liikkeelle. Ensimmäinen ulkomainen suomenhevoskasvatusta harjoittava talli perustettiin Poh-

Juhani Länsiluoto

jois-Saksaan 1980 -luvulla. Yksittäisiä hevosia on internetyhteyksien avulla helppo myydä Ruotsin ja Norjan lisäksi kaikkialle Keski-Eurooppaan. Alkuperäisrotua edustavalla hevosella on siellä oma, laatu-tietoinen asiakaskuntansa. Järjestelmällisen suomenhevosiennin aikaansaaminen onkin enää aika- ja markkinointikysymys.

▲ Suomenhevosta arvostetaan laajalti. Vuoden 2006 Kuninkuusravien suojelijana toimi tasavallan presidentti Tarja Halonen. Hänen oma Ypäjä Tarja -tammansa asuu Ypäjän hevosopistolla, missä presidentti mahdollisuuksiensa mukaan seuraa sen kehitystä ja koulutusta.

Suomenhevostjärjestöt

Suomenhevostietoutta jaetaan yleisölle monin eri keinoin. Hevosrekisteriä ja kantakirjaa ylläpitää jalostuksen keskusjärjestönä toimiva Suomen Hippos ry. Suomenhevosen markkinointia ja kilpailumahdollisuuksia tukemaan on perustettu 1970-luvun alun jälkeen neljä yhdistystä, joilla on omat erikoisalansa.

Suomenratsut ry (SuoRa) on suomenhevosen ratsukäyttöä edistävä yhdistys. SuoRassa on 1600 jäsentä, jotka saavat jäsenetunä neljästi vuodessa ilmestyvän aikakauslehtityyppisen Suoralla -julkaisun.

Suomenhevostliiton toiveena on lisätä suomenhevosen arvostusta ja käyttömuotoja

sekä turvata sen nykyisten sukujen ja jalostuslinjojen säilyminen. Suomenhevostliittoon kuuluu 270 jäsentä. He voivat lukea suomenhevostapahtumista neljästi vuodessa julkaistavasta "Suomenhevonen" -sanomalehdestä.

Suomen Työhevosseuran toiminta tähtää työhevostyyppisen suomenhevosen jalostuksen, kasvatuksen ja työkäytön lisäämiseen. Seuralla on 600 jäsentä, ja se julkaisee neljästi vuodessa ilmestyvää A5-kokoista "Työhevosteitä".

Suomenpienhevostyhdistys työskentelee suomenpienhevostkannan säilyttämiseksi ja tunnetuksi tekemiseksi. Yhdistyksen re-

kisterissä on 30 jäsentä. Heille tiedotetaan yhdistyksen tapahtumista tarvittaessa jäsenkirjein.

Vuoden tärkeimmissä suomenhevostapahtumissa kuten Kuninkuusraveissa, Suomenratsujen Kuninkaallisissa ja valtakunnallisilla ELMA -maalitusmessuilla kaikki neljä suomenhevostyhdistystä toimivat tiiviissä yhteistyössä Suomen Hippoksen kanssa. Kaikkien toimijoiden yhteinen tavoite on, että arkeamme jatkossakin juhlistaa ystävää, josta voimme olla ylpeitä: aito ja alkuperäinen suomenhevonen.

Yhteistyössä :

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

Lähdeluettelo

2147 tähteä, toimittanut Veijo Toivonen, Veijo Toivonen 1993.
Hevosaines, Hevosalan tietopaketti 8/8, Hevosalan yrittäjyyden kehittämishanke, 2005.
Hevoson aikakausi Tampereen keskustassa, Hilja Toivio, Koskesta voimaa - verkkosivusto, Tampereen kaupungin elinkeinokeskus 1999-2006.
Hevoson ruokinta ja hoito, toimittaneet Markku Saastamoinen ja Hanne Teräväinen, ProAgria Maaseutukeskusten liitto, 2003.
Nykypäivän suomenhevoset periytyvät neljästä kantaoriista, Marko Vuolukka, HNF Hevosnetti 2001.
Hevoskasvatus 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, toimittanut Veijo Toivonen, Veijo Toivonen 1996-2006.
Hevosvoimaa, Otso Kantokorpi ja Pessi Rautio, Maahenki Oy 2006.
Jalostusoriit ratsu- ja pienhevossuunnalle, Suomenratsut ry 2004.
Kotieläinoppi II, toimittanut Paavo Kajanoja, WSOY 1959.
Kyytilaitos Hälliluetteloista työvuorolistoihin, Raimo Timonen, omakustanne 2001.
Maahenki Maataloudellinen tietokirja Gösta Grotenfelt et al., Otava 1990
Maatalouden pikku jättiläinen, toimittanut Seppo Simonen, WSOY 1944.
Pihtiputaan kirja, toimittanut Jussi T. Lappalainen, Pihtiputaan kunta ja seurakunta 1964.
Pika-ajurien häviävä ammattikunta, Jouni Keskinen, Koskesta voimaa - verkkosivusto, Tampereen kaupungin elinkeinokeskus 1999-2006.
Puoli vuosisataa Kuninkuusraveja, Suomen Hippos ry - Hevosurheilu, 1981.
Sukulaisuus ja sukusiitos, Terhi Vahlsten, Jalostus & Kasvatus 02/2006 [Suomen Hippoksen verkkojulkaisu]
Suomalainen paloautokirja, Jari Auvinen, Kustantaja Laaksonen 2004.
Suomalaisen hevosen historiaa, Kustaa Vilkuna, Suomen Museo 1958.
Suomen historia, Eino Jutikkala ja Kauko Pirinen, WS Bookwell Oy, 2002.
Suomenhevonen - historiaa ja nykypäivää, Riikka Heikkilän erikoistyö, Ilmajoen maatalousoppilaitos 1992.
Suomenhevosen jalostushistoria, Jenni Timlin, opinnäytetyö, Rovaniemen ammattikorkeakoulu, 2000.
Suomen ravi ratsastus hevostus 3, toimittanut Jaakko Grundström, Kustannusliike Jaakko Grundström 1978.
Tammen suuri hevostus 3, Tammi 1996.
Tietosanakirja III, hakusana "hevonen", Otava 1911.
Uudet talliratkaisut, toimittajat Minna-Liisa Heiskanen ja Arja Lehmuskero, Hevostietokeskus 2005.

Tutustu suomenhevoseen -julkaisu on toteutettu Maa - ja metsätalousministeriön rahoituksella.

Hanketta koordinoi Agropolis Oy

Päätoimittaja
Margit Ticklén

Taitto, layout
Mainossatama Oy/ Mira Valjakka

Painos 39 000 kpl

Forssan kirjapaino, 2006

ISBN-13:978-952-5267-11-3

Etukannen kuva
Margit Ticklén
kuvassa Harri Kuokka ja ruuna Eco

Takakansi
ylin kuva © Eeva Jäppinen
keskimmäinen kuva © Anja Larvanto
alin kuva Mobilia, Tiehallinnon kuvakokoelma, P.J. Bögelund

Margit Ticklén

”Suomenhevonen”

M

issä olisimmekaan ilman sinua,
sinä nelijalkainen, halavaharjainen,
märkäturpainen
ystävämme suomenhevonen.

Eihän ole mulla maailmassa muita:
on taivahan katto, maantien matto
ja seininä metsien puita
ja kaverina suomenhevonen.

S

ulla ukkini raivasi pellot.
Missä lenteli aura, kohta heilimöi kaura -
ole hyvä, hevonen,
ystävämme suomenhevonen.

Ja kun Kannaksella ryskyivät tankit,
oli pakkanen, hanki,
sinä olit konettakin luotettavampi,
ystävämme suomenhevonen.

Nämä kylät ovat tyhjiksi käyneet.
Ei aurata teitä ja vanhuus vaivaa jääneitä,
vaan vielä on heitä
ja joku hevonen.

K

un kerran minä erkanen täältä,
tämän maantien päältä,
elämäni talvitien liukkaalta jäältä -
haudatkaa minut hevoiseni viereen.

Sillä missä olisimmekaan ilman sinua,
sinä nelijalkainen, halavaharjainen,
märkäturpainen
ystävämme suomenhevonen.

olisimmekaan ilman sinua,
nelijalkainen, halavaharjainen,
märkäturpainen